

Nepastovūs taikos šansai

Taikos perspektyvos neaiškios
Washingtonas (L). JAV jungtinio generalinio štabo viršininkas generolas Bradley pareiškė trečiadienį, kad būsimam konflikte svarbiausias puolimo tikslas bus Vakarų Europos pramonė, ūkis ir kultūra. Todėl, teigė jis toliau, JAV strategija turi taikytis ne tik prieš šiaurės Amerikos, bet ir Vakarų Europos gynyboje. Turint galvoje sovietų kariuomenės pasirodymus ir Vakarų apsigynimo priemonės taikos šansai yra nepastovūs kaip balandžio oras.

Svarbiausias JAV tikslas yra išvengti naujo karo. Tačiau jei taikos pastangos neušieks, JAV turės ginti savo kraštą, į tą sąvoką įeina ir jos sąjungininkų apsauga. Tarp-tautinis įtempimas po Trumano pareiškimo apie atominį sprogimą Tarybų Sąjungoje dar padidėjo.

Aš esu ištikinys — kalbėjo Bradley — kad mūsų aktyvių jėgų ir karinio potencialo pakaks laimėti karui. Tačiau efektyvios JAV kariuomenės, aviacijos ir laivyno jėgos nei šiuo metu, nei 1951 m. pabaigoje dar nėra pakankamos pasauliniam karui vesti.

Taikos metu JAV laiko tiek kariuomenės, kiek pakaktų antpuolio atmušimui ir st-

Laivų tvarkarštis

KOVO MĖN.
14 d. GREELY 1309 k. į New Yorką
14 d. McRAE 1168 k. į New Yorką
21 d. LANGFITT 1302 k. į Guerto Cabello - New Orleansą ir New Yorką
24 d. BLATCHFORD 1222 k. į New Yorką
25 d. HANN 1302 k. į New Yorką
BALANDŽIO MĖN.
6 d. HEINZELMANN 1303 k. į New Yorką
10 d. FAIR SEA 1858 k. į Australiją
18 d. GREELY 1309 k. į New Yorką
18 d. GOYA — k. į Australiją
19 d. MUIR 1280 k. į New Yorką
20 d. CASTELBIANCO 885 k. į Australiją
24 d. McRAE 1168 k. į New Yorką
24 d. BALLŪO 1272 k. į Halifaxą
28 d. HANN 1303 k. į New Yorką
28 d. OXFORDSHIRE 675 k. į Australiją
28 d. BLATCHFORD 1222 į New Yorką
30 d. HOWZE 1357 k. į New Yorką
Visi čia išvardinti laivai išplauks iš Bremerhaveno uosto.
Italijos Bagnoli pereinamoji stovykla atėityje bus panaikinta. Visi transportai į Australiją eis per Bremeno ir Delmenhorsto pereinamąsias stovyklas. K. V. S.

Veikla

* Kovo 14 d. prasidedančioje IRO tarybos sesijoje Zenevoje bus svarstomi svarbūs trendiniai reikalai. VLIKo Vykdomoji Taryba prašė Lietuvos atstovus padaryti žygius pas atitinkamas vyriausybes, kad DP statusas būtų teikiamas ir tom pabėgėlių grupėm, kurioms iki šiol nebuvo duodamas. Vyriausybės buvo prašomos atitinkamai instruktuoti savo atstovus IRO taryboje. Sesijoje dalyvaus BALFo įgaliotiniai Valaitis ir Garbačiauskas, LRK pirm. p. e. dr. Jasaitis ir VLIKo politinės komisijos pirmininkas Sidzikauskas. (Elta)

* Lietuvos atstovai įteikė savo reziduojamų kraštų vyriausybėms protesto notas dėl sovietų vykdomų Lietuvoje rinkimų ir aukščiausią tarybą. (Elta)

* Vienas mūsų skaitytojas atsiuntė mums Scrantono, Pa. laikraščio THE SCRANTON TIMES vasario 27 d. numerio iškarpa su straipsniu: LIETUVOS PARTIZANAI PRAŠO JAV PAGALBOS „SUKILIMUI“. Ten rašoma, kad korespondentas Danielis J. Foodas, lyg ir pasiremdamas informacijomis, gautomis iš VLIKo — Amerikos poskyrio (Supreme Lithuanian Committee of Liberation, an American group), teigia, kad Lietuvos partizanai gegužės ar birželio mėn. planuoja sukilimą. Tam reikalui jie prašė AMERIKOS BALSŲ pagalbos. JAV užsienio reikalų ministerijos radijo skyriaus viršininkas Foy D. Kohleris esąs nuomonės, kad AMERIKOS BALSAS turis kuo greičiausiai pradėti transliacijas lietuvių kalba, tačiau paruošiamieji darbai užtruks 3 mėnesius dėlto, kad kalbos žinovai, reikalingi tom transliacijom, turi gauti FBI (saugumo) leidimą, Floodas įtikinėjo Kohlerį programą pradėti dar prieš žadėtą pavaršario sukilimą. Jis nurodė, kad pačių partizanų prašymas įvesti radijo programą buvo žodžių perduotas Amerikos pareigūnams per Lietuvos pogrindį. Ta proga pastebima, kad sovietai užmušė ar ištrėmė 550.000 lietuvių, o vokiečiai sunaikino 250.000.

Šią savaitę

* D. Britanijos karo aviacijos ateinančių finansinių metų (nuo balandžio 1 d.) biudžetas bus 50 mil. svarų sterlingų didesnis už šiuometį. Jis sieks 223 milijonų svarų t. y. per 600 milijonus dolerių.

* Miręs buv. Prancūzijos respublikos prezidentas Lebrunas, kuris 1941 m. perdavęs valdžią maršalui Petainui pasitraukė iš politinio gyvenimo, bus laidojamas valstybės lėšomis.

* Watenstedto-Salzgitto demontuojamų reicho plieno imonių darbininkai išvaikė demontažo komandas. Tvarką atstatė britų kariuomenės daliniai. Darbininkai ypač piktinasi ir pastatų sproginimu, kuriuos galima būtų panaudoti ir taikos pramonės reikalmis. Britai aiškinasi, kad pastatai sprogdinami todėl, kad Zem. Saksonijos vyriausybė, nors ir buvo prašyta, nepateikė jokio plano tų pastatų panaudojimui taikingiems tikslams, tuo būdu tikėdamasi nutęsti ar net sustabdyti plieno imonių demontažą.

Vokiečiai teigia, kad demontažas skaudžiai palies visą 134.000 gyventojų miestą, kuris neteks egzistencijos pagrindo.

* JAV atstovų rūmai priėmė įstatymo projektą, kuriuo Aliaska ir Havajai priimami į JAV kaip 49 ir 50 valstybė.

* „Pasaulio pilietis“ Nr. 1 Garry Davis pareiškė noro grįžti atgal į JAV. Jis pareiškė, kad „pasaka apie pasaulio pilietį“ jau pasibaigė.

* Trečiadienį Molotovi sukako 60 metų. Ta proga, Stalinui pasiūlius, jis apdovanotas Lenino ordinu.

Po rinkimų Graikijoje

Sekmadienį, kovo 5 d. Graikijoje įvyko naujo seimo rinkimai. Į 250 seimo atstovų vietas pretendavo net 83 partijos. Jų dauguma turi labai skambius pavadinimus: „žmoniškumo partija“, „stačiatikių — senojo stiliaus kalendoriaus šalininkų partija“ ir pan. Juokiamasi, kad tas partijų gausumas yra kilęs iš slaptos kiekvieno graiko svajonės pasidaryti politinės partijos vadu. Tas susisikaldymas ir yra kaltas dėl to, kad Graikijos politinis ir ūkinis gyvenimas tam tikro pastovumo įgydavo tik tais atvejais, kai kraštą valdė koks nors tvirtas vyras, kaip Venizelos ar Metaksas, diktatoriaus teismis.

Buvęs seimas buvo išrinktas 1946 m. Jis turėjo 354 atstovus kurių beveik pusė priklausė vad. populistų partijai, vadovaujama dabartinio užsienio reikalų ministerio Calderiso. Populistai, lietuviškai sakytumėm tautininkai, susilaukė didelio pasisekimo todėl, kad pasisakė už monarchijos grąžinimą. Kadangi kraštui teko kovoti su komunistiniais sukilėliais, britams ir amerikiečiams spaudžiant buvo sudaryta koalicinė vyriausybė, kurion be populistių įėjo dar ir liberalai Venizelos jr. vadovaujami bei tautinės unijos partija, kuriai vadovauja gudrus krašto apsaugos ministeris Kanelopolos. Opozicijoje liko socialdemokratai ir keletas kitų dešiniųjų bei kairiųjų grupių.

Graikijoje gali balsuoti tik vyrai, sulaukę 21 m. amžiaus t. y. ne tik gali, bet ir turi, nes yra balsavimo prievolė. Galutiniai, rinkimų duomenys dar nepaiškėjo, nes dar nežinomi tolimųjų rinkiminių apylinkių rezultatai, tačiau jau dabar aišku, kad stipriausioji partija būsimam seime bus tie patys populistai, tačiau nuo jų nedaug atsiliks ir naujoji nuosaikios krypties kairiųjų partija, kuriai vadovauja generolas Plastiras bei liberalai, o juos netoli atsilikę seka ir gaus oratoriaus Papandreu vadovaujami socialdemokratai. Kompartija yra uždrausta. Tarp tų trijų paskutiniųjų partijų jau pradėti pasitarimai naujai koalicinei vyriausybei sudaryti.

Tačiau ar tom partijom tikrai pasiseks taip suderinti savo interesus, kad jų sudaryta nauja vyriausybė būtų tikrai pastovi, tenka abejoti. Todėl daugelis graikų jau šiandien samprotauja, kad Graikijai taip reikalinga ramybė gali suteikti tik vienas vyras, būtent maršalas Papagos, be abejo labai gabus ir sumanūs karo vadas, sumušęs 1941 m. Italijos kariuomenę, o pereinais metais galutinai likvidavęs komunistinius sukilėlius. Zinoma, ir maršalui Papagos būtų nepasisekę apsidirbti su sovietų smarkiai remiamais komunistais, jei ne amerikiečių pagalba. Galima sakyti kad, praktiškai žiūrint, viso krašto likimas guli amerikiečių rankose. Aišku, dėl to sakyti, kad Graikija yra amerikiečių kolonija ar protektoratas, negalima. Priešingai. Amerikiečiai tikrai būtų patenkinti, kad kraštą pradėtų valdyti tvirta ir savaranki vyriausybė, sugebanti išlaikyti šalies nepriklausomybę. Mat, iki šiol krašte viešpatavo korupcija ir nesuistvarkymas bei politinis chaosas klūdė gerai bei tinkamai išnaudoti Amerikos pagalbą. Jos didelė dalis nuplaukė į juodąją rinką, praturtindama tik nedaugelį. Savaimė suprantama, kad dėl to amerikiečiai negalėjo būti patenkinti. Kai kas net teigia, kad amerikiečiai, jei po rinkimų nauja vyriausybė negalėtų būti sudaryta arba pasirodys nepastovi, neturėtų nieko prieš maršalo Papagos diktatūrą. Esą, chaosas yra blogesnis už demokratijos gynybą diktatūros pagalba.

Adenaueris siūlo prancūzų-vokiečių uniją
Bonna (L) Prancūzijos-Saaro krašto sutartys, kuriomis, kaip jau trumpai minėjome pereiname numeryje, Prancūzija įgyja didelių teisių Saaro krašto ūkiniam gyvenime, sukėlė didelio nepasitenkinimo Vokietijoje. Vokiečių politikai teigia, kad tais susitarimais Saaro kraštas yra stačiai aneksuotas. Kai kas teigia, kad tokio įvykio akivaizdoje Vokietijos įstojimas į Europos Tarybą esąs neįmanomas.
Kanceleris Adenaueris, kalbėdamas su amerikiečių agentūros INS vyr. korespondentu Europoje K. Smithu, augančiam vokiečių — prancūzų nesutikimui likviduoti pasiūlė sudaryti Vokietijos ir Prancūzijos uniją, prie kurios galėtų prisidėti ir kitos Vakarų Europos valstybės. Jis pareiškė:
Unija tarp Prancūzijos ir Vokietijos sunaikina sergančią Europą suteiks naujos gyvybės. Psichologiškai ir materialiai ji sukeltų jėgas, kurios gali išgelbėti Europą. Aš tikiu, kad tai yra vienintelis ke-

Jėgų bandymas Zem. Rūmuose

Sosto kalba: nė žodžio apie socializaciją

Londonas. (L) Pirmadienį Anglijos karalius Jurgis VI iškilmingai atidarė vasario 23 d. išrinktąjį parlamentą. Vadinamoji sosto kalba, kurioje paprastai paskelbiama naujosios vyriausybės programa, truko tik 12 minučių. Tai buvo pati trumpiausioji kalba paskutiniųjų dešimtmečių bėgyje. Joje atsispindėjo sunki situacija, kurioje atsidūręs naujasis Attlee kabinetas dėl mažos savo partijos daugumos Zem. Rūmuose.

Būdinga, kad sosto kalboje nebuvo nė žodžio pasakyta apie tolimesnes darbiečių vyriausybės pastangas suvalstybinti eilę anksčiau numatytų pramonės šakų. Šis faktas politiniuose sluogsnuose laikomas naujosios vyriausybės nusistatymu laikinai nuo tolimesnes socializacijos susilaikyti. Kalbant apie vidaus politikos klausimus, sekančiai Zem. Rūmų kadencijai buvo deklaruota tik „ribota įstatymų leidimo programa“. Bet jeigu tautinei gerovei ir aprūpinimui darbu prireiks skubių žingsnių, vyriausybė nedelsianti parlamentui įteikti atitinkamus pasiūlymus, nors šie ir sukeltų labai didelių kontroversų. Toliau sosto kalboje nurodytas reikalingumas pakelti maisto pramonės produkciją, pagerinti vandens tiekimą.

Iš užsienio politikos klausimų buvo pašalintas tik atominės tarptautinės kontrolės klausimas; atitinkamo susitarimo reikią siekti tik per Jungt. Tautas. Toliau buvo padėkota JAV ir Kanadai, kurios savo finansine pagalba sušvelninusios dolerių stoką.

Konservatoriai skelbia kovą

Tuoju po parlamento atidarymo iškilnių, kurios buvo atliktos pagal tradicines ceremonijas, Zem. Rūmuose prasidėjo debatai dėl sosto kalbos. Jų metu iškilo du būdingi momentai: premjeras Attlee pareiškė, kad jo vyriausybė ir toliau nusistatėsi numatytomis datomis įvykdyti plieno ir geležies pramonės suvalstybinimą, o antras, kad konservatoriai nepaprastai anksti paskelbė kovą vyriausybei.

Attlee pareiškimą iššaukė opozijos vado pavaduotojo Edeno pastaba, kurioje jis nurodė, kad britų tauta, kaip rinkimai įrodė, nepritarianti geležies ir plieno socializavimui. Premjeras į tai atkirto, kad jo vyriausybė numatanti įgyvendinti visus įstatymus, kuriuos ankstyvesnė Zem. Rūmų sudėtis yra priėmusi. Suvalstybinimas įvyks po 1951 m. sausio 1 d., nes prieš spalio 1 d. nebūsią galima spėti suorganizuoti įstaigą, kuri ateity

Streikai Prancūzijoje

MUŠTYNĖS SEIMO SALEJE

Paryžius (L) Prancūzijoje streikai tęsiasi toliau, nors dar ir neigavo visuotinio streiko formos. Šiuo metu viso streikuoja apie 400.000 darbininkų, jų tarpe 300.000 metalo pramonės. Paryžiaus požeminio geležinkelio tarnautojai streikuoti baigė. Ketvirtadienį turį prasidėti dujų ir elektros imonių darbininkų streikas, kurį kursto tiek komunistinės, tiek ir nekomunistinės profesinės sąjungos. Nors streikų priežastys yra ūkinio pobūdžio — reikalaujama pakelti atlyginimą, tačiau komunistai stengiasi jiems primesti ir politinį antspaivį.

Tokioje atmosferoje seimas svarstė įstatymą prieš politinius streikus ir sabotažą. Ministeris pirmininkas Bidault su įstatymu buvo susiejęs pasitikėjimo klausimą. Diskusijos dėl įstatymo prasidėjo jau pereiną penktadienį. Kadangi projektą balsavimui galima pateikti tik po 24 val., komunistai stengėsi diskusijas galimai ilgiau nutęsti. Diskusijos tęsėsi dienas ir naktis, nes komunistai vis išnešdavo pataisų, kurios balsavimo keliu turėjo būti atmetos. Taupydami jėgas, komunistai saleje laikė tik 40 atstovų, kurie visomis jėgomis stengėsi diskusijas nutęsti. Savaimė aišku, kad tokiom sąlygom esant neapsiejo ir be muštynių. Komunistai kitus atstovus pavadino kyšininkais — „čekių ėmėjais“, o tie atsllygino pravardžiuavimu „rublių ėmėjai“. Ypač karštai susikoliojo komunistų atstovas Billioux su dešiniųjų atstovais. Po to įsikarščiavę komunistai pradėjo tikras kautynes, mėtydami į dešiniųjų pusę rašalines ir kitus neprivirtintus daiktus. Buvo net spardomasi. Pagaliau diskusijas šiaip taip pavyko užbaigti.

Trečiadienį seimas jau galėjo pereiti prie visų įstatymų balsavimo. Už jį pasisakė 393 atstovai, prieš 186 komunistai. Posėdyje ko-

turėsianti plieno ir geležies pramonę administruoti.

Konservatorių puolimas prieš kabinetą pasireiškė dviejų papildymų prie sosto kalbos forma. Churchillis pareiškė apgailėstavimą, kad sosto kalboje visai nebuvo paminėta plieno ir geležies pramonės suvalstybinimo klausimas. Antrame papildyme buvo konstatuojama, kad iš sosto kalbos negalima matyti vyriausybės planų sunkiai būtų krizės problemai išspręsti.

Šių abiejų papildymų įnešimas politiniuose sluogsnuose iššaukė nusteibimą. Ligi šiol buvo manoma, kad opozicija iki balandžio 1 d., kol bus Zem. Rūmams įteiktas biudžeto projektas, nesiims jokių žygių vyriausybės krizei sukelti.

Darbiečių partija po šių smūgių iš konservatorių pusės atsidūrė nelengvoje būklėje. Panašių atsiliepimų, kritikuojančių vyriausybės būtų statybos politiką, pasigirdo ir iš pačių darbiečių pusės; kairysis partijos sparnas nepatenkintas vyriausybės numatytu socializacijos apstabdymu. Todėl reikia laukti, kad balsuojant konservatorių įneštus papildymus, dalis pačių darbiečių gali nuo balsavimo susilaikyti, o tokiu atveju lauktinas opozicijos laimėjimas.

Tačiau tuo tarpu dar nėra aišku, ar abiejų papildomų pasiūlymų priėmimas vyriausybę priverstų atsistatydinti.

Iš 625 atstovų Zem. Rūmuose 92 yra juristai, 73 profesinių sąjungų pareigūnai, 46 pramoninkai ir prekybininkai, 45 žurnalistai ir rašytojai, 29 mokytojai.

Sovietai skaldo Kinija

Washingtonas (L) Cia gaunamomis informacijomis, sovietai stengiasi prarasti naują Kinijos administracinę reformą, kuria kraštas suskaldomas į atskiras, turinčias didelę autonomiją sritis. Sovietiniai patarėjai stengiasi į vadovaujančias vietas iškišti jiems atsidavusius žmones, ir juos kursto neklausyti centrinės vyriausybės. Visa Kinija yra padalinta į šias sritis: rytinę, pietinę, pietvakarių šiaurės-rytų. Šioje paskutinėje srityje, apimančioje Mandžūriją, sovietai yra stipriausiai įsitvirtinę. Jų visišką žinią yra policija, geležinkeliai, pramonė ir uostai. Kad sovietai greitai laiku ruošūs išpildyti susitarimo su Maocetungu nuostata, kalbant apie Mandžūrijos grąžinimą Kinijai, nėra jokių ženklų.

munistai Bidault išvadino „fašistų“ ir „bestija“.
Paskutinėmis žiniomis, vyriausybė mobilizavo besirengiančius susreikuoti dujų ir elektros imonių darbininkus.

*
Gubičevs ir Coplonaitė pasmerkti
New Yorkas (L). New Yorko priesiekusiųjų teismas antradienį pripažino kaltais buv. JAV teisingumo ministerijos valdininkę Coplonaitę ir JT tarnautoją sovietų piliētį inžinierių Gubičevą. Jie abu buvo kaltinami špionazū sovietų naudai. Judita Coplonaitė jau buvo kito teismo už špionazū nubausa 10 metų kalėjimo. Dabar ji New Yorke buvo teisama su savo meilužiu. Kaltinamųjų advokatai įtikinėjo, kad Coplonaitė ir Gubičevs buvo tik meilės porė, nesidominti kitais reikalais. Bausmė turėjo būti paskelbta ketvirtadienį.

TARPTAUTINĖ PABĖGĖLIŲ ORGANIZACIJA (IRO) TAMSTA IŠPEJA:

Jau tik 16 savaičių

IKI BIRZELIO 30 D.

Globa nuolatinišė IRO stovyklose baigiasi 1950 m. birželio 30 d. Pasiruoškite jau dabar, kol dar IRO tarnautojai turi laiko jums padėti, arba

emigruoti
arba
repatrijuoti
arba

Vokietijoje pasilikti

LAIKAS VERČIA SKUBĖTI!

IRO, US-Zone

Didieji tremtinių ateities rūpesčiai

ISTRAUKOS IŠ BALFO ĮGALIOJINIO J. VALAICIO PASKAITOS, SKAITYTOS MÜNCHENE VASARIO 16 D.

Didesnioji šių tremtinių dalis, būtent per 17.000 jau yra JAV-bėse, apie 4.000 Kanadoje, 3.000 Australijoje, po mažiau kitur, o tebe likusiųjų įvairiose zonose Vokietijoje prisikaitome dar apie 12.000 asmenų. Kol veiks IRO (iki liepos mėn. 1 dienos), atrodo, daugiau negu pusė likusiųjų dar išvyks į JAV, Kanadą, Australiją ir kitus kraštus. Bet vis dėlto po liepos 1 dienos, dėl įvairių priežasčių taip vadinamo „Hard Core“ skaičius sieks apie 3.000 asmenų. Iš jų apie 1.000 įvairių ligonių bei invalidų, kurių pusė (per 500) dabar tebėra ligoninėse ir sanatorijose.

Jau kelintas mėnuo BALFas, LRK, LTB, Klebonai ir kitos įstaigos intensyviai renka žinias apie tremtinių reikalingas garantijas bei apie pasiliekančiųjų šalpa. Bet ne visos tos žinios dar yra mus pasiekusios ir labai rūdina, kad vieno kito mėnesio bėgyje tu žinių nepateikusieji, vėliau negalės gauti pagalbos. Todėl galintieji emigruoti, bet dar neturi garantijų — ko skubiausiai suteikite apie save žinias. Jei iš niekur garantijų negali gauti, pasistengsime paripinti.

Negalintieji emigruoti, ypač sunkūs chroniški ligoniai, džiovininkai, invalidai, senyvo amžiaus žmonės ir išskryninguotieji — pasirūpinkite apie save suteikti ko daugiau. Žinių, kuriomis pasiremdami galėsime dar kartą atsišaukti į geros širdies Amerikos lietuvių visuomenę, prašydami ją ir toliau pagelbėti šiuos likusiuosius tremtinius šelpiti.

Kad Europoje lieka tremtiniai daug dar turės iškęsti vargo ir nelaimių — BALFui, LRK, LTB ir kitoms lietuviškoms įstaigoms yra gerai žinoma, bet tos įstaigos jau yra sąlygų verčiamos faktais įrodyti geriausių Amerikos lietuvių visuomenę aukų reikalingumą.

Visų tautinių ir tarptautinių šalpos organizacijų vardu, visais būdais stengiamasi, kad liekantieji nebūtų palikti vien vokiečių globoje. Reikalaujame, kad jiems būtų palikta kokia nors tarptautinė globa, kad pasiliekančieji būtų sukoncentruoti vienoje vietoje, kad jie būtų sugrupuoti tautybėmis ir kad visokeriopa globa, šalpa ir visas jų gyvenimas būtų kontroliuojamas tarptautinių įstaigų, o ne vien vokiečių. Ar visi tie pageidavimai bus įvykdyti, tuo tarpu dar nežinome.

Kai kurios stovyklos jau likviduotos. Daugelis privačių namų sugrąžinta vokiečiams. Perimančios namus ir stovyklas komisijos praneša liūdnų dalykų, kurie neina tremtiniams į naudą. Pranešama, kad sugrąžintuose namuose randami sugadinti elektros, vandens ir dujų pagrindiniai įrenginiai, yra net nusiskundimų, kad kai kuriuose buvusiuose sekvestruotuose namuose dingę baldai, kitiškai, brangūs paveikslai, kai kurie net muziejinės reikšmės. Visa tai yra

įskaitoma į reparacijų mokesčių, o dėmė lieka tai tautai, kurios žmonės tose patalpose gyvena. Malonu girdėti, kad apie lietuvių per daug blogų raportų nėra, bet norėtume, kad jų ir nebūtų. Šiuo atžvilgiu kitos tautos palieka daug blogesni vardą. Aiškus dalykas, kad tiek emigracijai, tiek ateities gyvenimui, tų tautų žmonėms jų tautiečių nepavyzdingas pasielgimas neišeis į sveikata. Todėl yra pats laikas pasiliekančioms lietuviams pasirūpinti savo gyvenamąsias vietas palikti pilnoje tvarkoje.

Nežiūrint, kad lietuvių tremtinių skaičius yra labai sumažėjęs, dar tebeturime įvairių lietuviškų organizacijų centrų Vokietijoje apie 90. Per juos mes galime surinkti reikiamąsias žinias, bet centrų tinklas, išvykstant veiklesniems žmonėms, kasdien retėja. Anksčiau pagelbėję kitiems šalpos ir emigracijos srityje patyrę žmonės viens po kito išvyksta į Naująjį Pasaulį ir ten pasiekta jau savo asmeniškose problemose. BALFo didžiausias pageidavimas, kad naujai nuvykstantieji ko greičiausiai išjungtų ir ten jau esančių lietuvių gyvenimą pagelbėtų tam organizuotam kūni išsilaukinti. Senai emigrantų takais einant, bus lengviau tremtiniams pagelbėti veikiant organizuotu būdu, nei mėginant tai daryti atskirais siuntiniais, kurie kainuoja tris kartus tiek, kiek kainuotų BALFui ir be to, taip siunčiant dažnai šalpa gauna ne tie, kurie tos šalpos yra būtinausiai reikalingi. Sutaupykite daug lėšų, energijos ir pastangų, o svarbiausia, eidami senųjų emigrantų pramintais teisingais ir taip vaisingais takais, neapkartinimū jų kilniųjų širdžių, nemesime jiems net mažiausio šėšelio jų neįvertinamoms pastangoms ir greičiau susiliesime į vieną lietuvišką šeimą!

Surinkęs šalpos reikalingų asmenų Europoje žinias, LRK tokius liekančiųjų Europoje ir reikalingų pagalbos tremtinių prašy-

Protestas prieš repatriacines misijas

Tūbingene ir apylinkėse gyvenantieji DP neseniai paruošė po memoria, nukreiptą prieš TSRS repatriacinių misijų prancūzų zonoje veiklą, kuris pasiūstas: Prancūzijos užsienio reikalų ministerijai Schumanui, Aukštajam Prancūzijos komisarui Vokietijoje, IRO centrui Zenevoje, prancūzų zonos IRO centrui ir PDR įstaigai Würtemberge.

Pro memorijoje atkreipiamas dėmesys į: 1) kad prancūzų zonoje nei kiek nėra varžoma sovietų repatriacinių misijų propaganda, tuo tarpu kai, einant IRO konstitucija, nėra galima bet kokia tremtinių akcija prieš šią propagandą; 2) Didesniam sovietų repatriacinių karininkų skaičių teikiama pagalba, pavedant jiems PDR patalpas; 3) Sovietų karininkams suteikiama galimybė lankyti DP butus; 4) repatriacines misijas varo propagandą prieš IRO įstaigas, jas šmeiždamas; 5) naudoja grasinimo, demoralizacijos priemones ir psichologinį spaudimą; 6) tremtiniai protestuoja prieš bet kokį DP sąrašų išdavimą. Toliau nurodoma, kad DP jokiū būdu nėra TSRS piliečiai, ir nenori esamomis aplinkybėmis repatriuoti. Šia proga tremtiniai reikalauja, kad prancūzų valdžios or-

mus įteikia BALFui. Pageidavimus suglaudus, būtinai reiktų: 500 ligonių šelpiti bent po 20 DM per mėnesį, kas sudarytų 10.000 DM; bent 100 šeimų pagelbėti sumokėti būtiniausioms išlaidoms pagalbos po 40 DM per mėnesį (viso 4.000 DM per mėnesį), bent 200 pačių vargingiausių šeimų reiktų teikti pašalpą po 50 DM (viso 10.000 per mėnesį); viso iš BALFo prašoma bent 24.000 DM per mėnesį. Ar tai bus įmanoma įvykdyti? Aišku ne, jei neįkinkysim visų savo jėgų šiai būtinausiai šalpai surinkti. O kas gi tą darbą turi atlikti? Ar tik tie senieji amerikiečiai, kurie yra prisijungę kolosališkais sumas aukų tremtiniams iš pradžios gėlbėti, ar neturėtų jausti pareigą ir organizuotą šalpos darbą pilnai įsikinkyti ir naujai nuvykę į Naująjį Pasaulį tremtiniai?

Iki šiol šalpos darbe daugiausia pagelbėjo IRO, bet kas bus, kai IRO nustos veikti? Mes, šalpos organizacijų atstovai, kovojame, kad IRO ar UN, ar kokia nors kita tarptautinė organizacija pagelbėtų tremtiniams rūpintis ir toliau. Jie argumentuoja, kad kada nors turi būti galas rūpintis tremtinių problemomis ir laikas jau pasauliui įeiti į normalias vėžes. Jie tvirtina, kad per 5 metus, buvę pakankamai laiko tremtiniams pasiruošti naujam gyvenimui, išmokyti tų kalbų, kuriuos kraštus tremtiniams numato emigruoti, išmokyti amatų, kurie duotų progos įsikurti naujame krašte ir tuo būdu tremtinių problemą likviduoti. Jie jaučiasi pagelbėję tremtiniams. Kalbant apie pasaulinę tremtinių būklę, nepamirškime, kad iš rusų okupuotų kraštų įvairių tremtinių dar vis nuolat atsiras vakarų Vokietijoje ir kituose kraštuose, taip kad tremtinių padėtis toli gražu nėra dar išspręsta. Viena būkime tikri: jei mes, lietuviai patys savo tautos reikalais rūpinimės, galime tikėtis susilaukti talkos ir iš kitų tautų, bet jei mes patys savo tautos reikalais rūpintis nebeįsijausime, nieks už mus mūsų tautos reikalais nesirūpins.

Neteisėtai atvykę 30.000 DP

Senato teisių komisijos mažasis komitetas vis tebevargstu su DP įstatymo pakeitimu. Pats komisijos pirmininkas sen. Mac Garranas yra labai įpykęs ant kaikiurių Europoje esančių imigracijos valdininkų už tai, kad įstatymas buvęs labai blogai vykdomas ir prisileista į Ameriką tokių žmonių, kurie tuo įstatymu negalėjo pasinaudoti. Dabar iš Europos parkviesti keli valdininkai duoti komisijai parodymus. Vienas iš jų tvirtina, kad nelegaliai yra atvykę apie 30.000 asmenų, kurie pralindo protekcijų ir padirbtų dokumentų pagalba. Tuo ypač pasižymėję vienos tautybės asmenys.

DRAGAS.

PRANEŠIMAI

„LAISKAI LIETUVIAMS“

AMERIKOS LIETUVIAI JEZUITAI perėmė Vokietijoje ėjusią „Misijonieriaus laišku“ leidimą. Dabar jie yra perreformuoti ir pavadinti „Laiskai lietuviams“; eis kas mėnesį, įvairūs, aktualūs, įdomūs. Pavyzdžiui, šių metų vasario mėn. numeryje atspausdinti laišku temomis: šeimos irimo priežastys (patarimai renkantis gyvenimo draugę), jaunimo problemos (brendimas), „amerikono“ laiškas „dypukui“ ir kiti. Kas norėtų juos gauti, tesikreipia šiuo adresu: „Laiskai lietuviams“, 8101 Champlain Ave., Chicago 19, III. USA. Geriausia užsisakyti vienu adresu, nes taip pigiau kainuoja persiuntimas, bet bus siunčijami ir atskirai po vieną numerį. Vieno numerio spausdinimas ir persiuntimas kainuoja apie 5 Amerikos centai. Atsilyginimui atitinkama savo krašto pinigų suma galima pasiųsti pašto kuponais arba kitu būdu.

JAUNIMEI!

Tremties laikotarpiui Vokietijoje baigiantis, ir didžiausią lietuvių bendruomenės dalį įsikuriant užjūruose, Sambūris „Sviesa“, ligi šiol veikia Vokietijoje, Prancūzijoje, Šveicarijoje ir Svedijoje, yra pasiryžęs ir toliau telkti įvairiuose kraštuose esančių lietuvių jaunimą kultūrinei veiklai, siekiant išsaugoti lietuviškumą išėjimoje ir populiarinti humaniško, tautinio solidarumo bei demokratijos idėjas lietuvių visuomenėje, taip pat gvidinti valstybines, kultūras, ūkines ir socialines mūsų tautos problemas ir vykdyti šventą laisvės kovą už pavergtos tėvynės išvadavimą.

Siekdamas atlikti savo uždavinius ir taikydamas prie naujų sąlygų, Sambūris laiko reikalinga išplėsti savo veiklą tuose kraštuose, kuriuose dabar buriasi didesnės mūsų išėjusių kolonijos.

Sėkmingesniame veiklos raganizavimui „Sviesos“ Sambūrio Centro Valdyba, ligi šiol veikusi Vokietijoje, yra perkelta į JAV. Adresas: Dr. J. Valaitis, 1132 Halsay St., Brooklyn 7, N. Y., USA. Europoje Sambūrio reikalus nuo šios dienos tvarko Rajoninė Valdyba Prancūzijoje; adresas: J. Masiulis, 6, rue Massenet, Paris 16. Anglijoje: J. Statkute, 24, Marlborough. Mansions, Cannon Hill, London NW 6. Visi nauji Sambūrio skyriai arba jų steigimu susiinteresuose asmenys kviečiami galimai greičiau susirūšti su minėtais asmenimis. Tikimės, kad išplėsdami savo veiklą ir suburdami gausnes pajėgas bendram darbui, mes galėsime sėkmingiau prisidėti prie kovos dėl laisvo žmogaus ir laisvos tautos laisvame pasaulyje.

... Ir sviesa ir tiesa mūsų žingsnius telydi ...
Sambūris „Sviesa“
Europos Rajoninė Valdyba

Lietuviai

Nr. 9 (54)

1950. III. 3.

Genocido temomis

Antradienio laikraščiai ir radijas pranešė įsidėmėtiną žinią. Pirmadienį Tony Sender kalbėjo apie masines žudynes Pabaltijo kraštuose. Jungtinių Tautų dukinių ir socialinių reikalų taryboje. Tony Sender vardą retas mūsų skaitytojų bus girdėjęs, o jei ir girdėjo, užmiršo. Ji, mat, iki 1933 metų buvo vokiečių reichstago socialdemokratų frakcijos narys. 1933 m. emigravo į JAV ir dabar socialinių ir ūkinių reikalų taryboje kalbėjo galingos JAV profesinių sąjungų konfederacijos AFL (American Federation of Labour) vardu. Įsidėmėtina politiniams emigrantams karjera.

Tony Sender kalbėjo ilgai ir daug apie svarbiausią sovietų masinių žudynių (genocido) būdą — koncentracijos stovyklas. Ji kalbėjo apie sovietines Vokietijos zonos stovyklas, kalbėjo ir apie Pabaltijo kraštus. Iš trumpų agentūrinių pranešimų atrodo, kad ji naudojosi daugiausiai estų šaltiniais, bet tai pagaliau nesvarbu. Iš esmės sovietinė sistema tiek Pabaltyje, tiek ir kituose kraštuose siekia vieno ir to paties. Tik vienur naudojami švelnesni, kitur žiauresni metodai.

Tą patį pirmadienį įtakingiausiame, nors toli gražu ir nedidžiausiame New Yorko laikraštyje NEW YORK TIMES 28 JAV valstybės (steigtų) gubernatoriai reikalavo praveisti kvotą apie sovietų koncentracijos stovyklas. Pasak United Press agentūros, jie pasirašė po prancūzų žurnalisto Davido Rousset straipsnio ištrauka, kuri užėmė visą skelbimų puslapį!

Roussetas, kuris 1943—45 m. turėjo progos ant savo kailio pažinti vokiečių koncentracijos stovyklas, peritų metų lapkričio mėn., kaip mūsų skaitytojams jau žinoma, paskelbė „Le Figaro Litteraire“ atvira laiška į visus buv. nacių koncentracinių stovyklų kalinius Prancūzijoje ir kituose kraštuose. Jis atkreipia jų dėmesį į sovietines koncentracijos stovyklas. Girdi, ten viešpatuoja tokia vergijos sistema, kurios nuo to laiko, kai vėgai pastatė Egipto faraonams piramides, pasaulis nėra matęs.

Londoniškis socialistų savaitraštis „Tribune“ po trijų mėnesių galėjo konstatuoti, kad Rousseto laiško atgarsiai nuėjo labai toli. Likimo ironija norėjo, kad tikrai skardų balsą prieš sovietines stovyklas pakeltų kaip tik vienas karščiausių naujo didžiojo karo prieš sovietus priešas!

Roussetas siūlo sudaryti buv. kacetininkų komisiją, kuri su Tarybų Sąjungos vyriausybės pritarimu ir dalyvavimu ištirtų sovietines koncentracijos stovyklas! Tas siūlymas mums naiviai skamba. Geriausia atveju, kaip balsas tyruose šaukiąs. Tačiau, kaip matome, jis turėjo ir praktinių pasekų. Prancūzijos komunistų tarpe jis iššaukė skilimą, privertė apsigalvoti visokius „saloninius bolševikus“, pasitraukti iš kompartijos intelektualus. O dabar po jo pasirašė ir 28 gubernatoriai. Jo atsišaukimas buvo tikrai nemažas inasas į kovą už pavergtųjų tautų laisvę.

Mes su džiaugsmu registruojame svetiųjų balsus, smerkiančius mums padarytą neteisębę, tačiau kartu turime ir kiek susigėsti, kad patys, palyginti, permaža prisidėjome prie tylos sąmokslų pašalinimo. Vasario 9 d. JAV senato teisinės komisijos specialii pakomisė, svarstanti genocido konvencijos ratifikacijos klausimą, išsklausė Amerikos Lietuvių Informacijų Centro vedėjo K. Jurgėlos parodomą. Ta proga buvo apgalvesta, kad Jurgėlos pareiškimas nebuvo paremtas tūkstančiais lietuvių — Amerikos piliečių asmeniniais laiškais. Bet ar nereikėjo juos laiku painformuoti, kaip jie galėjo prisidėti prie bendros kovos? O ar nieko nežino apie tuos reikalus ir ar negali savo įnašu prisidėti tremtiniai? Ar netragiška, kad tas pats Davidas Roussetas dabar važinėja po Bavarijos DP stovyklas ir ieško liudininkų savo bylai, kurią dėl to atsišaukimo išklėdė komunistų laikraštis „Les Lettres Francaises“. Vokiečių laikraščiai rašo, kad Roussetui liudininkų ieškoti nesiseka. Vieni DP nori emigruoti ir bijo, kad įvėlimas į bylą gali sutrukdyti emigraciją, o kiti, kurie čia lieka, nenori pagarsėti, nes bijo eventualių pasekų. Apie „veiksnius“, atrodo, niekas nieko negirdėjo.

C/Kartotekos skelbimas Nr. 14

Iš JAV ir kitur yra ieškomi šiame skelbime išvardinti asmenys. Ieškomieji ar apie juos žinantieji, malonekrite atsiliepti C. Kartotekai kartu nurodant skelbimo eilės Nr. ir įdedant reikiama kiekį pašto ženklų atsakymui apmokėti.

Siųsti šiuo adresu: München 27, Rauchstr. 20. C. Kartotekai.

- 126. Juozas Jablonskis ieško broliū Mykolo Jablonskio, gim. Kačergių km., Babtų vls., Kauno apskr.
- 127. Juozas Dumblauskas ieško Dumblauskaitės, Jono Dumblausko dukters iš Lunksnėnų km., Alytaus par. Ištekęsios pavarde nežinoma. Yra žinių, kad ji 1947 m. su vaikais, gal ir su vyrų, buvo Vokietijoje. Ieško jos tėvo brolis — jos dėdė.
- 128. Joseph Dailydė ieško Antano Jasiukaičio.
- 129. Pranė Yodžionis (ar Godžionis) ieško sesers Onos Preimantienės-Narbudaitės, gim. 1895 m. Kinylių km., Akmenės vls., ir brolio Antano Norbuto, gim. 1911—12 m. Kioglių km., Akmenės vls.
- 130. A. Vaitkienė ieško Onos Strimaitytės, gyv. Erlangen stovykloje.
- 131. Petronėlė Atkočienė ieško Marijos ir Juzefos Paulauskaičių, dukt Antano, gyv. Raseinių aps., Pauperių km., Anstajijos Paulauskaitės-Jurgen, dukt. Antano, gim. 1936 m., gyv. Klaipėdos m., ir Antano Paulausko, s. Antano, prieš karą taip pat gyvenusio Klaipėdoje.
- 132. Mrs. Petronėlė Unguraitis ieško tremtyje esančių Šipailių iš Kraujučių km., Barzdų vls., Šakių aps.
- 133. Mrs. P. Lukas ieško savo pusseserės Justinos Gudėnienės iš Kud. Naumiesčio.
- 134. Giminės Amerikoje ieško Bagdonų Petro, Albino ir Jono (1944 m. buvo Prancūzijoje, tarnavo Speer legione, šoferių mokykloje), visi trys kilę iš Elveriškių km., Rudaminos vls., Lazdijų aps. Taip pat ieškomi Ksenavičiai Ignas, Juozas ir Vladas (vardai gali būti ir kiti), visi kilę iš Bagdoniškių km., Pašausės vls., Pakapės par., Šiaulių aps.
- 135. Ryšium su viena palikimo byla ieškomi Gaidys Stasys, Vladas ir Paulina Gai-

dytė iš Raguvos, Ukmergės aps. Gal tremtyje yra ir kitų Eduardo ir Mykolo Gaidžių giminių?

136. Gauti adresai: Onai Lauraitytei, Gasparui Baltrūnui, Broniui Brasiūnui, Stanislavai Savickaitei, Emilijai Bliuvienei.

LTB C/Kartotekas Vedėjas.

Antanas Pranaitis, gyv. 1979 Canalpost Ave., Chicago 16, III. U.S.A., atvykęs į Ameriką 1912 metais, ieško savo brolių Konstantino ir Prano Pranaičių, jų vaikų ar kitų giminių, kilusių iš Palaukinės kaimo. Kidulių valsč., Šakių apskr. Zinančius apie Pranaičių šeimos likimą maloniai prašo jam pranešti.

Mr. Ludkus, gyv. 1212 E. 87 str., Cleveland, Ohio, USA, ieško savo brolių Balio ir Vlodo Liudkų vaikų, Lietuvoje gyvenusių Vilkišios ir Kauno apylinkėse.

IRO IESKIOJIMŲ ĮSTAIGOS

Arolsen b. Kassel ieškomi:
Baužys Tadas, g. 1923. 8. 12 Kaune, 1945 m. gyv. Stuttgarte; Endzelis Jonas, g. 1944. 9. 17 Schneidemuehleje, pask. žinia 1945 m. balandžio mėn. iš Halberstadto; Gribavičius-Radzevičius Pranciška, g. 1902 m. Panevėžyje, 1942 m. deportuota į Vokietiją iš Deveniškių, Vilniaus apskr.; Kaslauskas Algis, g. 1934. 5. 24 Kaune; Kaslauskas Alfonsas, g. 1901. 11. 2 Kaune; Kaslauskienė-Stokaitė (Klicevinė) Marija, g. 1904. 6. 25 Kaune; Linkevičius Romualdas, g. 1923 m. Kaune, pask. žinia 1944 iš Kauno; Milauskas Jonas, apie 40 m. amž. ir Milauskas Simonas, apie 80 m. amž., g. Obelninkuose, gyvenę Baltimoroje, JAV; Petrikaitis Albertas, g. 1927. 3. 14 Batkiuose, Tauragės apskr., pask. žinia 1944 m. gruodžio mėnesį iš Königsbergo; Chaitienė Monas, ir Chajetienė Zolda, gyv. Širvintuose; Blumberg-Chelemovic Baše, g. Kaune, apie 45 m. amž., pask. žinia 1940 m.

SKELBIMAS

Skelbiu, kad nuo 1942 metų už savo žmonos Onos Petrikaitės veiksmus neatsakau ir nuo 1943. VIII. šeimos santykiai yra nutraukti. Mikas Usonis.

Atviras žodis

PULGIS PRIVAČIAI

Bendradarbis Pulgis Andriušis iš Australijos mums privačiai praneša:
... Mes gyvename Dievo pasaulio užkaborėje, kur pienas ir medus teka upėmis, bet po kelių metų galima bus pamiršti, kad dar esi žmogus, kad dar be avienos kulšies turi ir kitų reikalavimų.

Baisi būtų krizė privers visus tautiečius pasistatyti po popierinį namelį ir tada sudiev bus viskam. Sutiktas draugas jau dabar klausia, kiek svarų turi nusisilėpęs banke, ar jau pirklai sklypa. Prasidės toks tiningas gyvenimas (jeigu pramoks kalbą ir sugebės peskaityti banditinius 6 penų romanėlius), jog nei mūsų spauda, nei knygos nebus reikalingos. Vienne LIETUVIO numeryje skaičiau tautiečio baisiai juodą laiška ir kažkokio pykčio. Susitvarkius buto klausimą, čia gyventi neboga, tačiau kultūringam ar kulūtra sergančiam žmogui yra visiškai tvanku, kaip krematoriume. Vaizduokis, tik 2-3 Australijos sąryšiojai sugeba pragyventi iš savo darbo, visi gi eina į fabrikus. Laisvų žurnalistų nėra. Jie arba gauna nuolatinę alga arba sąsą atidirbė 8 val. fabrike.

Baisiai sunkiai (bus aprašymuose) aptvarkiau buto reikalą... LIETUVIS: Čia laišku turėjome nutraukti, kad neatėmus skaitytųjų vėlesnį malonumą skaityti „aprašymus“.

LIETUVIS išeina kartą į savaitę — penktadienais. Atskiro numerio kaina — 0,75 DM, mėnesinė prenumerata — 3 DM. Užsienio prenumeratoriai, kurie negali apsimokėti Vokietijoje markėmis arba atsiųsti po 7 tarpt. pašto kuponus mėnesiui už 1 egz. prenumeratą, laikraštį užsisako per LIETUVIO atstovybes užsieniozonoje:
D. BRITANJOJE: Mr. J. Palšis, 10. Warrel's Terrace, BRAMLEY-LEEDS, England, Prenumeratos kaina 5 šil. mėnesiui.
JAV; Mr. Steponas Nasvytis, 4579 W 157 St., CLEVELAND, Ohio, USA, Prenumeratos kaina 0,50 dol. mėnesiui.
KANADOJE: Mr. K. Andriuskevičius, 3A-4th Ave., Ville Salle, Montreal, Que., Canada. Prenumeratos kaina 0,50 dol. mėnesiui.
AUSTRALIOJE: Mr. Jurgis Glušauskas, 2, Weroona Ave., Ascot Park, Adelaide, S. A., Australia. Prenumeratos kaina 5 šil. mėnesiui.
BELGIJOJE: Mr. Stp. Paulauskas, 81/186, Paire du Horloz, THLLIEUR - LIEGE, Belgie. Prenumeratos kaina 26 fr. mėnesiui.

Nepastovūs taikos šansai

Taikos perspektyvos neaiškios
Washingtonas (L). JAV jungtinio generalinio štabo viršininkas generolas Bradley pareiškė trečiadienį, kad būsimam konflikte svarbiausias puolimo tikslas bus Vakarų Europos pramonė, ūkis ir kultūra. Todėl, teigė jis toliau, JAV strategija turi taikytis ne tik prieš šiaurės Amerikos, bet ir Vakarų Europos gynyboje. Turint galvoje sovietų kariuomenės pasirodymus ir Vakarų apsigynimo priemonės taikos šansai yra nepastovūs kaip balandžio oras.

Svarbiausias JAV tikslas yra išvengti naujo karo. Tačiau jei taikos pastangos nebus niekais, JAV turės ginti savo kraštą, į tą sąvoką įeina ir jos sąjungininkų apsauga. Tarp-tautinis įtempimas po Trumano pareiškimo apie atominę sprogimą Tarybų Sąjungoje dar padidėjo.

Aš esu ištikinys — kalbėjo Bradley — kad mūsų aktyvių jėgų ir karinio potencialo pakaks laimėti karui. Tačiau efektyvios JAV kariuomenės, aviacijos ir laivyno jėgos nei šiuo metu, nei 1951 m. pabaigoje dar nėra pakankamos pasauliniam karui vesti.

Taikos metu JAV laiko tiek kariuomenės, kiek pakaktų antpuolio atmušimui ir st-

Laivų tvarkarštis

KOVO MĖN.
14 d. GREELY 1309 k. į New Yorką
14 d. McRAE 1168 k. į New Yorką
21 d. LANGFITT 1302 k. į Guerto Cabello - New Orleansą ir New Yorką
24 d. BLATCHFORD 1222 k. į New Yorką
25 d. HANN 1302 k. į New Yorką
BALANDŽIO MĖN.
6 d. HEINZELMANN 1303 k. į New Yorką
10 d. FAIR SEA 1858 k. į Australiją
18 d. GREELY 1309 k. į New Yorką
18 d. GOYA — k. į Australiją
19 d. MUIR 1280 k. į New Yorką
20 d. CASTELBIANCO 885 k. į Australiją
24 d. McRAE 1168 k. į New Yorką
24 d. BALLŪO 1272 k. į Halifaxą
28 d. HANN 1303 k. į New Yorką
28 d. OXFORDSHIRE 675 k. į Australiją
28 d. BLATCHFORD 1222 į New Yorką
30 d. HOWZE 1357 k. į New Yorką
Visi čia išvardinti laivai išplauks iš Bremerhaveno uosto.
Italijos Bagnoli pereinamoji stovykla atėityje bus panaikinta. Visi transportai į Australiją eis per Bremeno ir Delmenhorsto pereinamąsias stovyklas.
K. V. S.

Veikla

* Kovo 14 d. prasidedančioje IRO tarybos sesijoje Zenevoje bus svarstomi svarbūs tremtiniams reikalai. VLIKo Vykdomoji Taryba prašė Lietuvos atstovus padaryti žygius pas atitinkamas vyriausybes, kad DP statusas būtų teikiamas ir tom pabėgėlių grupėm, kurioms iki šiol nebuvo duodamas. Vyriausybės buvo prašomos atitinkamai instruktuoti savo atstovus IRO taryboje. Sesijoje dalyvaus BALFo įgaliotiniai Valaitis ir Garbačiauskas, LRK pirm. p. e. dr. Jasaitis ir VLIKo politinės komisijos pirmininkas Sidzikauskas. (Elta)

* Lietuvos atstovai įteikė savo reziduojamų kraštų vyriausybėms protesto notas dėl sovietų vykdomų Lietuvoje rinkimų ir aukščiausią tarybą. (Elta)

* Vienas mūsų skaitytojas atsiuntė mums Scrantono, Pa. laikraščio THE SCRANTON TIMES vasario 27 d. numerio iškarpa su straipsniu: LIETUVOS PARTIZANAI PRAŠO JAV PAGALBOS „SUKILIMUI“. Ten rašoma, kad korespondentas Danielis J. Foodas, lyg ir pasiremdamas informacijomis, gautomis iš VLIKo — Amerikos poskyrio (Supreme Lithuanian Committee of Liberation, an American group), teigia, kad Lietuvos partizanai gegužės ar birželio mėn. planuoja sukilimą. Tam reikalui jie prašė AMERIKOS BALSŲ pagalbos. JAV užsienio reikalų ministerijos radijo skyriaus viršininkas Foy D. Kohleris esąs nuomonės, kad AMERIKOS BALSŲ turis kuo greičiausiai pradėti transliacijas lietuvių kalba, tačiau paruošiamieji darbai užtruks 3 mėnesius dėlto, kad kalbos žinovai, reikalingi tom transliacijom, turi gauti FBI (saugumo) leidimą. Floodas įtikinėjo Kohlerį programą pradėti dar prieš žadėtą pavasario sukilimą. Jis nurodė, kad pačių partizanų prašymas įvesti radijo programą buvo žodžių perduotas Amerikos pareigūnams per Lietuvos pogrindį. Ta proga pastebima, kad sovietai užmušė ar ištrėmė 550.000 lietuvių, o vokiečiai sunaikino 250.000.

Šią savaitę

* D. Britanijos karo aviacijos ateinančių finansinių metų (nuo balandžio 1 d.) biudžetas bus 50 mil. svarų sterlingų didesnis už šiuometį. Jis sieks 223 milijonų svarų t. y. per 600 milijonus dolerių.

* Miręs buv. Prancūzijos respublikos prezidentas Lebrunas, kuris 1941 m. perdavęs valdžią maršalui Petainui pasitraukė iš politinio gyvenimo, bus laidojamas valstybės lėšomis.

* Watenstedto-Salzgittero demontuojamų reicho plieno imonių darbininkai išvaikė demontažo komandas. Tvarką atstatė britų kariuomenės daliniai. Darbininkai ypač piktnasi ir pastatų sproginimu, kuriuos galima būtų panaudoti ir taikos pramonės reikalmis. Britai aiškinasi, kad pastatai sprogdinami todėl, kad Zem. Saksonijos vyriausybė, nors ir buvo prašyta, nepateikė jokio plano tų pastatų panaudojimui taikingiems tikslams, tuo būdu tikėdamasi nutęsti ar net sustabdyti plieno imonių demontažą.

Vokiečiai teigia, kad demontažas skaudžiai palies visą 134.000 gyventojų miestą, kuris neteks egzistencijos pagrindo.

* JAV atstovų rūmai priėmė įstatymo projektą, kuriuo Aliaska ir Havajai priimami į JAV kaip 49 ir 50 valstybė.

* „Pasaulio pilietis“ Nr. 1 Garry Davis pareiškė noro grįžti atgal į JAV. Jis pareiškė, kad „pasaka apie pasaulio pilietį“ jau pasibaigė.

* Trečiadienį Molotovi sukako 60 metų. Ta proga, Stalinui pasiūlius, jis apdovanotas Lenino ordinu.

Po rinkimų Graikijoje

Sekmadienį, kovo 5 d. Graikijoje įvyko naujo seimo rinkimai. Į 250 seimo atstovų vietas pretendavo net 83 partijos. Jų dauguma turi labai skambius pavadinimus: „žmoniškumo partija“, „stačiatikių — senojo stiliaus kalendoriaus šalininkų partija“ ir pan. Juokiamasi, kad tas partijų gausumas yra kilęs iš slaptos kiekvieno graiko svajonės pasidaryti politinės partijos vadu. Tas susisikaldymas ir yra kaltas dėl to, kad Graikijos politinis ir ūkinis gyvenimas tam tikro pastovumo įgydavo tik tais atvejais, kai kraštą valdė koks nors tvirtas vyras, kaip Venizelos ar Metaksas, diktatoriaus teismis.

Buvęs seimas buvo išrinktas 1946 m. Jis turėjo 354 atstovus kurių beveik pusė priklausė vad. populistų partijai, vadovaujama dabartinio užsienio reikalų ministro Calderiso. Populistai, lietuviškai sakytumėm tautininkai, susilaukė didelio pasisekimo todėl, kad pasisakė už monarchijos grąžinimą. Kadangi kraštui teko kovoti su komunistiniais sukilėliais, britams ir amerikiečiams spaudžiant buvo sudaryta koalicinė vyriausybė, kurion be populistių įėjo dar ir liberalai Venizelos jr. vadovaujami bei tautinės unijos partija, kuriai vadovauja gudrus krašto apsaugos ministeris Kanelopolus. Opozicijoje liko socialdemokratai ir keletas kitų dešiniųjų bei kairiųjų grupių.

Graikijoje gali balsuoti tik vyrai, sulaukę 21 m. amžiaus t. y. ne tik gali, bet ir turi, nes yra balsavimo prievolė. Galutiniai, rinkimų duomenys dar nepaiškėjo, nes dar nežinomi tolimųjų rinkimų apylinkių rezultatai, tačiau jau dabar aišku, kad stipriausioji partija būsimam seime bus tie patys populistai, tačiau nuo jų nedaug atsiliks ir naujoji nuosaikios krypties kairiųjų partija, kuriai vadovauja generolas Plastiras bei liberalai, o juos netoli atsilikę seka ir gaus oratoriaus Papandreu vadovaujami socialdemokratai. Kompartija yra uždrausta. Tarp tų trijų paskutiniųjų partijų jau pradėti pasitarimai naujai koalicinei vyriausybei sudaryti.

Tačiau ar tom partijom tikrai pasiseks taip suderinti savo interesus, kad jų sudaryta nauja vyriausybė būtų tikrai pastovi, tenka abejoti. Todėl daugelis graikų jau šiandien samprotauja, kad Graikijai taip reikalinga ramybė gali suteikti tik vienas vyras, būtent maršalas Papagos, be abejo labai gabus ir sumanūs karo vadas, sumušęs 1941 m. Italijos kariuomenę, o pereintais metais galutinai likvidavęs komunistinius sukilėlius. Zinoma, ir maršalui Papagos būtų nepasisekė apsidirbti su sovietų smarkiai remiamais komunistais, jei ne amerikiečių pagalba. Galima sakyti kad, praktiškai žiūrint, viso krašto likimas guli amerikiečių rankose. Aišku, dėl to sakyti, kad Graikija yra amerikiečių kolonija ar protektoratas, negalima. Priešingai. Amerikiečiai tikrai būtų patenkinti, kad kraštą pradėtų valdyti tvirta ir savaranki vyriausybė, sugebanti išlaikyti šalies nepriklausomybę. Mat, iki šiol krašte viešpatavo korpucija ir nesuitvarkymas bei politinis chaosas klidė gerai bei tinkamai išnaudoti Amerikos pagalbą. Jos didelė dalis nuplaukė į juodąją rinką, praturtindama tik nedaugelį. Savaimė suprantama, kad dėl to amerikiečiai negalėjo būti patenkinti. Kai kas net teigia, kad amerikiečiai, jei po rinkimų nauja vyriausybė negalėtų būti sudaryta arba pasirodys nepastovi, neturėtų nieko prašyti maršalo Papagos diktatūrą. Esą, chaosas yra blogesnis už demokratijos gynybą diktatūros pagalba.

Adenaueris siūlo prancūzų-vokiečių uniją
Bonna (L) Prancūzijos-Saaro krašto sutartys, kuriomis, kaip jau trumpai minėjome pereiname numeryje, Prancūzija įgyja didelių teisių Saaro krašto ūkiniam gyvenime, sukėlė didelio nepasitenkinimo Vokietijoje. Vokiečių politikai teigia, kad tais susitarimais Saaro kraštas yra stačiai aneksuotas. Kai kas teigia, kad tokio įvykio akivaizdoje Vokietijos įstojimas į Europos Tarybą esąs neįmanomas.
Kanceleris Adenaueris, kalbėdamas su amerikiečių agentūros INS vyr. korespondentu Europoje K. Smithu, augančiam vokiečių — prancūzų nesutikimui likviduoti pasiūlė sudaryti Vokietijos ir Prancūzijos uniją, prie kurios galėtų prisidėti ir kitos Vakarų Europos valstybės. Jis pareiškė:
Unija tarp Prancūzijos ir Vokietijos sunaikina sergančią Europą suteiks naujos gyvybės. Psichologiškai ir materialiai ji sukeltų jėgas, kurios gali išgelbėti Europą. Aš tikiu, kad tai yra vienintelis ke-

Jėgų bandymas Zem. Rūmuose

Sosto kalba: nė žodžio apie socializaciją

Londonas. (L) Pirmadienį Anglijos karalius Jurgis VI iškilmingai atidarė vasario 23 d. išrinktąjį parlamentą. Vadinamoji sosto kalba, kurioje paprastai paskelbiama naujosios vyriausybės programa, truko tik 12 minučių. Tai buvo pati trumpiausioji kalba paskutiniųjų dešimtmečių bėgyje. Joje atsispindėjo sunki situacija, kurioje atsidūręs naujasis Attlee kabinetas dėl mažos savo partijos daugumos Zem. Rūmuose.

Būdinga, kad sosto kalboje nebuvo nė žodžio pasakyta apie tolimesnes darbiečių vyriausybės pastangas suvalstybinti eilę anksčiau numatytų pramonės šakų. Šis faktas politiniuose sluogsnuose laikomas naujosios vyriausybės nusistatymu laikinai nuo tolimesnes socializacijos susilaikyti. Kalbant apie vidaus politikos klausimus, sekančiai Zem. Rūmų kadencijai buvo deklaruota tik „ribota įstatymų leidimo programa“. Bet jeigu tautinei gerovei ir aprūpinimui darbu prireiksia skubių žingsnių, vyriausybė nedelsianti parlamentui įteikti atitinkamus pasiūlymus, nors šie ir sukeltų labai didelių kontroversų. Toliau sosto kalboje nurodytas reikalingumas pakelti maisto pramonės produkciją, pagerinti vandens tiekimą.

Iš užsienio politikos klausimų buvo pašalintas tik atominės tarptautinės kontrolės klausimas; atitinkamo susitarimo reikiama siekti tik per Jungt. Tautas. Toliau buvo padėkota JAV ir Kanadai, kurios savo finansine pagalba sušvelninusios dolerių stoką.

Konservatoriai skelbia kovą

Tuoju po parlamento atidarymo iškilnių, kurios buvo atiktos pagal tradicines ceremonijas, Zem. Rūmuose prasidėjo debatai dėl sosto kalbos. Jų metu iškilo du būdingi momentai: premjeras Attlee pareiškė, kad jo vyriausybė ir toliau nusistatėsi numatytomis datomis įvykdyti plieno ir geležies pramonės suvalstybinimą, o antras, kad konservatoriai nepaprastai anksti paskelbė kovą vyriausybei.

Attlee pareiškimą iššaukė opozijos vado pavaduotojo Edeno pastaba, kurioje jis nurodė, kad britų tauta, kaip rinkimai įrodė, nepritaria ti geležies ir plieno socializavimui. Premjeras į tai atkirto, kad jo vyriausybė numatanti įgyvendinti visus įstatymus, kuriuos ankstyvesnė Zem. Rūmų sudėtis yra priėmusi. Suvalstybinimas įvyks po 1951 m. sausio 1 d., nes prieš spalio 1 d. nebūsią galima spėti suorganizuoti įstaigą, kuri ateity

Streikai Prancūzijoje

MUŠTYNĖS SEIMO SALEJE

Paryžius (L) Prancūzijoje streikai tęsiasi toliau, nors dar ir neigavo visuotinio streiko formos. Šiuo metu viso streikuoja apie 400.000 darbininkų, jų tarpe 300.000 metalo pramonės. Paryžiaus požeminio geležinkelio tarnautojai streikuoti baigė. Ketvirtadienį turį prasidėti dujų ir elektros imonių darbininkų streikas, kurį kursto tiek komunistinės, tiek ir nekomunistinės profesinės sąjungos. Nors streikų priežastys yra ūkinio pobūdžio — reikalaujama pakelti atlyginimą, tačiau komunistai stengiasi jiems primesti ir politinį antspaivį.

Tokioje atmosferoje seimas svarstė įstatymą prieš politinius streikus ir sabotazą. Ministeris pirmininkas Bidault su įstatymu buvo susiejęs pasitikėjimo klausimą. Diskusijos dėl įstatymo prasidėjo jau pereiną penktadienį. Kadangi projektą balsavimui galima pateikti tik po 24 val., komunistai stengėsi diskusijas galimai ilgiau nutęsti. Diskusijos tęsėsi dienas ir naktis, nes komunistai vis išnešdavo pataisų, kurios balsavimo keliu turėjo būti atmetos. Taupydami jėgas, komunistai saleje laikė tik 40 atstovų, kurie visomis jėgomis stengėsi diskusijas nutęsti. Savaimė aišku, kad tokiom sąlygom esant neapsiejo ir be muštynių. Komunistai kitus atstovus pavadino kyšininkais — „čekių ėmėjais“, o tie atsilgino pravardžiavimu „rublių ėmėjai“. Ypač karštai susikoliojo komunistų atstovas Billioux su dešiniųjų atstovais. Po to įsikarščiavę komunistai pradėjo tikras kautynes, mėtydami į dešiniųjų pusę rašalines ir kitus neprivirtintus daiktus. Buvo net spardomasi. Pagaliau diskusijas šiaip taip pavyko užbaigti.

Trečiadienį seimas jau galėjo pereiti prie visų įstatymų balsavimo. Už jį pasisakė 393 atstovai, prieš 186 komunistai. Posėdyje ko-

turėsianti plieno ir geležies pramonę administruoti.

Konservatorių puolimas prieš kabinetą pasireiškė dviejų papildymų prie sosto kalbos forma. Churchillis pareiškė apgailėstavimą, kad sosto kalboje visai nebuvo paminėta plieno ir geležies pramonės suvalstybinimo klausimas. Antrame papildyme buvo konstatuojama, kad iš sosto kalbos negalima matyti vyriausybės planų sunkiai būtų krizės problemai išspręsti.

Šių abiejų papildymų įnešimas politiniuose sluogsnuose iššaukė nustebimą. Ligi šiol buvo manoma, kad opozicija iki balandžio 1 d., kol bus Zem. Rūmams įteiktas biudžeto projektas, nesiims jokių žygių vyriausybės krizei sukelti.

Darbiečių partija po šių smūgių iš konservatorių pusės atsidūrė nelengvoje būklėje. Panašų atsiliepimų, kritikuojančių vyriausybės būtų stabybos politiką, pasigirdo ir iš pačių darbiečių pusės; kairysis partijos sparnas nepatenkintas vyriausybės numatytu socializacijos apstabdymu. Todėl reikia laukti, kad balsuojant konservatorių įneštus papildymus, dalis pačių darbiečių gali nuo balsavimo susilaikyti, o tokiu atveju lauktinas opozicijos laimėjimas.

Tačiau tuo tarpu dar nėra aišku, ar abiejų papildomų pasiūlymų priėmimas vyriausybę priverstų atsistatydinti.

Iš 625 atstovų Zem. Rūmuose 92 yra juristai, 73 profesinių sąjungų pareigūnai, 46 pramoninkai ir prekybininkai, 45 žurnalistai ir rašytojai, 29 mokytojai.

Sovietai skaldo Kinija

Washingtonas (L) Cia gaunamomis informacijomis, sovietai stengiasi praversti naują Kinijos administracinę reformą, kuria kraštą suskaldomas į atskiras, turinčias didelę autonomiją sritis. Sovietiniai patarėjai stengiasi į vadovaujančias vietas iškišti jiems atsidavusius žmones, ir juos kursto neklausyti centrinės vyriausybės. Visa Kinija yra padalinta į šias sritis: rytinę, pietinę, pietvakarių šiaurės-rytų. Šioje paskutinėje srityje, apimančioje Mandžūriją, sovietai yra stipriausiai įsitvirtinę. Jų visišką žinią vyriausybė pralicia, geležinkeliai, pramonė ir uostai. Kad sovietai greitai laiku ruošūs išpildyti susitarimo su Maocetungu nuostata, kalbant apie Mandžūrijos grąžinimą Kinijai, nėra jokių ženklų.

munistai Bidault išvadino „fašistų“ ir „bestija“.
Paskutinėmis žiniomis, vyriausybė mobilizavo besirengiančius susreikuoti dujų ir elektros imonių darbininkus.

*
Gubičevas ir Coplonaitė pasmerkti

New Yorkas (L). New Yorko priesiekusiųjų teismas antradienį pripažino kaltais buv. JAV teisingumo ministerijos valdininkę Coplonaitę ir JT tarnautoją sovietų piliētį inžinierių Gubičevą. Jie abu buvo kaltinami špionazų sovietų naudai. Judita Coplonaitė jau buvo kito teismo už špionazą nubausa 10 metų kalėjimo. Dabar ji New Yorke buvo teisama su savo meilužiu. Kaltinamųjų advokatai įtikinėjo, kad Coplonaitė ir Gubičevas buvo tik meilės porėlė, nesidominti kitais reikalais. Bausmė turėjo būti paskelbta ketvirtadienį.

TARPTAUTINĖ PABĖGĖLIŲ ORGANIZACIJA (IRO) TAMSTA IŠPEJA:

Jau tik 16 savaičių

IKI BIRŽELIO 30 D.

Globa nuolatiniame IRO stovyklose baigiasi 1950 m. birželio 30 d. Pasiruoškite jau dabar, kol dar IRO tarnautojai turi laiko jums padėti, arba

emigruoti
arba
repatrijuoti
arba

Vokietijoje pasilikti

LAIKAS VERČIA SKUBĖTI!

IRO, US-Zone

PAVERGTOJE TĖVYNĖJE

Pabėgėliai iš Rytų pasakoja, kad ne tik Rytprūsiai, Klaipėdos kraštas, bet ir Kuršių Neringos pusiasalis esąs kolonizuotas rusais. Lietuvių kilmės žvejai esą iš savo sodybų nušalinoti ir dažniausia deportuoti į Rusijos gilumą. Čia atvežti rusai žvejai nuo Juodosios ir Kaspijos jūros.

— Skapiškio valsčiaus kolchozininkus smarkiai puola „Tiesa“. Girdi, jie nenorį naikinti Lietuvos miškų ir esą labai atsilikę jų kirtimo darbe. Visa eilė kolchozų darbininkų visiškai nebuvę išvykę miškų darbams. Dar blogiau vykdomi išvežimo darbai.

— Lygumų (Siaulių apskr.) ir Antakalniškių (Jurbarko apskr.) apylinkėse visu 100% sukolchozintos. Jų vadovai už Maskvos parėdymų sąžiningą vykdymą apdovanoti premijomis.

— 185% miško daugiau, kaip numatyta plane, iškirto Sventionių kolchozininkai. Tai esąs ne kieno kito, o tik komunistų partijos sekretoriaus drg. Sidoroko nuopelnas.

— Sirvintų apskrityje rusinimo darbai išleistas specialus laikraštis „Lenino Keliu“. Jo pirmasis numeris pasirodė Naujųjų Metų proga.

— Miško gatvė Kaune neseniai pavadinta poeto A. S. Puškino vardu. Teatro gatvė Vilniuje perkrikštyta maskolius Kačalovo vardu.

— Povilas Sklėrius paskirtas hydromeliacijos fakulteto dekanu Kauno universitete. Už paklusnumą maskoliams apdovanotas net dviem ordinais. Be to, jis išstatytas kandidatu į aukščiausiąją TSRS tarybą.

— Vilniaus universitete marksizmo — leninizmo mokslų dėstytoja bolševikai nepatiki kad ir patikimiausiems Lietuvos komunistams. Juos dėsto drg. Davtianas, jam padeda drg. Frolovas.

— Prof. Lašas su dr. Girdzijausku, kaip skelbia „Tiesa“, skaito paskaitas apie Stalino nuopelnus medicinos mokslui.

— Solistai J. Mažeika, V. Dagelytė, artistas Gutauskas ir kt., kaip skelbia „Tiesa“, labai vykusiai dainuoja naujas arijas „Ačiū Stalinui...“

Clementas Attlee - premjeras surištom rankom

Clementas Attlee ir toliau traukia savo pypkute, bet jos dūmas jam jau nebeskanus. Winstonas Churchillis jos galvutę užkimo savo cigaru. Taip „Washington Post“ karikatūristas vaizduoja Anglijos rinkimų rezultatus. Socialistams šie rinkimai atnešė mažiausią daugumą visoje Anglijos XX amžiaus parlamentarinėje istorijoje. Attlee ir jo draugai vėl pateko valdžion, tačiau valdyti jie nebegali.

Apie 60 darbiečių atstovų yra ministrų, pasekretorių ar panašiose pareigose. Taigi, jie negali dalyvauti kiekviename parlamento balsavime. Net ir vyriausybės pasitikėjimo klausimą svarstant — dėl kitų pralaimėjimų vyriausybė nereikia atsistatydinti — jai bus gana sunku sukrapstyti reikiama balsų daugumą.

Todėl antroji Attlee vyriausybė neturi perspektyvų praveisti bet kurį ginčijamą projektą. Po kelių mėnesių, kai bus nustatytas biudžetas, be kurio valstybės aparatas negali funkcionuoti, ji turės skelbti naujus rinkimus. Tuo tarpu tik neaiški šio paskelbimo data.

Sitokį beveik pralaimėjimą socialistams atnešė atkritę Londono priemiesčių ir provincijos vidutiniokai. Jie, nors ir ne visai nuširdžiai, rinko konservatorius, protestuodami prieš dideles valstybės išlaidas socialinio draudimo reikalams ir prieš darbiečių paskelbtą antrąją suvalstybinimų seriją.

Visa tai beveik pažodžiui atitiko trumpąją programą, kurią Attlee 1937 m. paskelbė savo knygoje „Zvilgterėjis ir darbo partijos praeiti“. *) Antrojo penkmečio metu darbiečių vyriausybė turėjo suvalstybinti cemento ir cukraus pramonę, mėsos didmenų prekybą, vendentiekius, daržovių rinką. Be to, turėjo būti subendruomenintos mažosios draudimo bendrovės, t. y. perėti draudėjų nuosavybėn. 1937 m. Attlee apie tai nekalbėjo.

*) Programa tebegalioja ir šiandien. Su specialiu Attlee leidimu knyga buvo be pakaitimų perspausdinta 1949 m.

Kalbant apie tolimuosius tikslus, knygoje buvo nurodyta, „kad visos esminės pramonės šakos turi tapti visuomenės turtais“. Tačiau juo ilgiau Attlee valdžioje lieka, juo labiau, kaip atrodo, šis tikslas tolsta.

Attlee priklauso dešiniąjam partijos sparnui, linkusiam eiti „iš lėto pirmyn“. Suplanuota naujoji suvalstybinimų akcija nedideliam, bet liežuvingam ir turinčiam savo įtakoje stiprią spaudą kairiajam darbiečių sparnui, vadovaujamam karštagalvio Aneurino Bevano, yra tik menkos nuotrupos.

Jei Attlee ir jo dešinysis sparnas būtų atsiskakė kairiųjų, vasario 23 d. būtų galėję laimėti didelę dalį 2,5 ml. balsų, tekusių liberalams; gal būtų, jie būtų galėję šį tą išgriebti iš konservatorių bučiaus. Bet tada jie būtų priverę susilaikyti kai kuriuos socialistus, mėsos (didmenų) mėgėjus.

Prieš išsiskirstant naujam parlamentui, Zem. Rūmų debatuose prasidėjęs kova dėl rinkėjų balsų. Tuo atveju darbiečiai galės didžiuotis, turėdami Attlee. Kalbėtojas į masės jis nėra. Bet jo blaivi logika, jo aštri ironija gali nuginkluoti net Churchillį.

Daugeliui susidaro įspūdis, kad 67-metis Attlee esąs švelnus, nereikšmingas žmogelis, atsitiktinai tapęs partijos vadu ir vėliau premjeru. Tačiau iš tikrųjų taip nėra. Kai 1945 m. Attlee tapo ministru pirmininku ir jo nuotrauka pasirodė Maskvos kinuose, rusai džiūgavo. „Leninas be barzdos“), kalbėjo jie. Aukšta kaktą, platus skruostai, smailas smakras maskviečiams priminė rusų revoliucijos vadą. Tačiau ir ši nuomonė buvo klaidinga. Ministeriai, kuriems tenka drauge su juo dirbti, jame mato nekruviną, angliško stiliaus revoliucijų vykdytoją. Po laisvės suteikimo Indijai, Burmai ir Ceilonui jie laiko jį viena iš didžiųjų pasaulio istorijos figūrų.

Koks drovus Attlee yra privačiame gyvenime, toks energingas kabineto posėdiuose.

*) Šiandien Attlee Rusijoje yra degraduotas į „imperialistą“!

Maža buvo Anglijoje tokių premjerų, kurie būtų tiek daug ministrų išmėtę, kaip jis. Kabineto kolegoms jis leidžia pusėtinais laisvą veikti. Priešingai anglų papročiams, i vyriausybę jis pasirinko daug jaunų žmonių. Bet jei kuris jų nepatinka — turi pasitraukti. Attlee retai pasiguodžia vieta Aukšt. Rūmuose ir nė karto nepadovanoja atleistajam cigaro, kaip tai daro Churchillis. Kai vienas „nukirstasis“ paklausė savo atleidimo priežasties, tikėdamasis šilto žodžio, Attlee tepasakė: „Gaila, bet tamsta netinki būti ministru.“

Clementas Attlee, žmonių paprastai vadinamas „Clem“, o žmonos — „Clem“, yra ketvirtasis iš septynių vieno liberalo advokato šeimos vaikams. Būdinga, kad jis gimė tą dieną, kurią G. B. Shaw istelgė draugiją, padėjusią pagrindus darbiečių partijos ideologijai.

Zinoma, šeima labai didžiavosi, galėdama jam ir jo broliams angažuoti Miss Hutchinson. Ji juk buvo guvernante didikų rūmuose, pas lordą Randolphą Churchillį. Ten, kaip jį pasakojo, jai tekę auklėti vieną „nepaprastai savotišką berniuką“, vardu Winstoną. Bet jis buvo aštuoneriais metais vyresnis už Clemą ir jam auklės nebereikėjo.

Clementas studijavo Oxforde. Jis tapo ištikinasiu konservatoriumi ir Londone pradėjo advokato karjerą. Tačiau klientų stigo. Pusiau sutapimo dėka jis vieną dieną pateko į vieną klubą Londono East-Ende, neapsakomo skurdo kvartale. Kai Attlee buvo paprašytas šiek tiek laiko paskirti klubui, jis sutiko. Šiurp ar taip daug ko veikti neturėjo.

Tai, ką jis ten pamatė, jį padarė socialistu. „Ne Marxo logika mane įtikino“, prisipažino jis vėliau. „Daugelis iš mūsų socialistais tampa pirma širdimi, o vėliau protu“.

Attlee liko East-End, įstojo į „nepriklausomą darbo partiją“ ir visame krašte pradėjo verbuoti socialistus. Tačiau daugiausia dirbo East-Ende. Ten net jis pats gamino sviestainius, kuriuos jo partija dalino streikuojančių darbininkų vaikams.

„Svarbiausią vietą tarp visų faktorių, kuriais socializmas remiasi, užima religija“, mano jis. „Sv. Raštas yra pilnas revoliucinio mokslo, socializmas yra gyvas tikėjimas, gyvenimas praktiškai.“

Jau 1939 m. jis savo tautiečius išpėjo nešiojantiems tais keliais, kuriais ėjo Vokietija ir Sov. Sąjunga. Jis pranašavo totalistinių valstybių katastrofą. Tai buvo tais laikais kada daugumas socialistų žavėjosi Sov. Sąjunga. Attlee apie tai nenorėjo nieko žinoti. 1939 m. jis išmėtė iš partijos du įtakingiausius narius: Staffordą Crippsą ir Aneuriną Bevana. Komunistų susirinkimuose jie buvo pasisakę už bendrą komunistų ir socialistų „liaudies frontą“.

1. D. karo metu Attlee buvo Mezopotamijoje, Galipoly ir Prancūzijoje. Pagaliau tarnavo viename iš nedaugelio tankų pulkų ir buvo du kartus sužeistas. Majoro laipsny grįžo atgal — į East-Endą.

Ten 1922 m., jau būdamas Stepney burmistru, buvo išrinktas atstovu į Zem. Rūmus. Nuo tos dienos jis be pertraukos iki šios dienos atstovauja tą apygardą. 1947 m. lapkričio mėnesį galėjo švesti 25 m. sukaktį. Tais pačiais 1922 m., bekielaudamas po Italiją, susipažino jauną angli, Violetą Heleną Miller. Ji tapo jo žmona. Iki tol buvo atkaklus viengūnis.

Versalio taika jį nepaprastai sukrėtė. 1919 m., paprašytas praveisti akciją teritorinei armijai paremti, jis atsakė: „Paryžiaus taikos konferencijoje buvo išduoti visi idealai, dėl kurių aš ketverius metus aktyviai kovojau frontuose“. Nuo tada visuose partijai susirinkimuose jis reikalavo besąlyginio Anglijos nusiginklavimo. Net metams praėjus po Hitlerio išgalėjimo, jo partija, kurios vadu jau buvo tapęs, balsavo prieš kreditus apsiginklavimui.

Parlamentarinę karjerą jis pradėjo, tapdamas tuometinio socialistų vado Ramsay Macdonaldo privatiniu sekretoriumi. Didelio šuo-

lio čia nepadarė; dar 1931 m. darbiečių vyriausybėje buvo tik generaliniu paštu viršininku.

Bet tais metais įvykusiame rinkimuose socialistai buvo nepaprastai smarkiai sumušti. Attlee, vienas iš žymesniųjų partijos narių, kuriam pasisekė išlaikyti savo mandatą, pasidarė partijos vado pavaduotoju. Kai 1935 m. George Landsbury dėl savo beatodairinio pacifizmo Bevino prispirtas turėjo pasitraukti iš partijos vadovybės, jo įpėdiniu tapo Attlee. Balsavimo metu jis nurungė Herbertą Morrisoną ir Arthurą Greenwoodą.

Attlee ir socialistai liko opozicijoje, kai prasidėjo 2. D. karas. Su Chamberlainu, „žmogeliu“ iš Müncheno, jie nenorėjo turėti nieko bendra. Tačiau į Churchillio kabinetą jie įėjo.

Igaliojimą tam žygiui Attlee gavo vienoje partijos konferencijoje, pareiškdamas: „Mums reikia apsispręsti ne tik savo sąjūdžio vardu. Mes turime apsispręsti Čekoslovakijos, Lenkijos, net ir Vokietijos kalėjimuose kalinamų žmonių vardu. Mes turime kovoti dėl žmogaus dvasios laisvės“.

Churchillio kabinete jis tapo didžiojo antspaudo saugotoju ir premjero pavaduotoju. Kai Churchillio nebūdavo, jis pirmininkaudavo ministrų tarybai. Vienas jo kabineto kolegų apie tas dienas pasakoja: „Kai Winstonas pirmininkauja, mes jaučiame esą istorijos akivaldoje; monologai trunka ištisas valandas, ir mes mano einame lyg po iškilmingų pietų. Kai Attlee pirmininkauja, konferencija yra konkreti, ir mes einame namo pavakarieniauti“.

Tais laikais abu Miss Hutchinson auklėtiniai smarkiai susibičiuliavo. Dažnai po debatų parlamente galima Churchillį ir Attlee pastebėti parlamento restorane besėdinčius prie stalo ir besišnekučiuojančius.

1949 m. Churchillį, švenčiantį 75 m. amžiaus sukaktį, labai sujaudino Attlees kalba: „Mus jungia jausmai yra žymiai stipresni už taip pat svarbius dalykus, dėl kurių dažnai ginčijamės“. Miss Hutchinson džiaugėsi savo pedagoginių pastangų vaisiais.

Priešrinkiminės kampanijos metu Attlee sumušė visus kelionių rekordus: per dešimtį dienų nukeliavo 2000 km ir pasakė 34 kalbas. Ponia vairavo šeimos automobilį. Visu nusistebėjimui, premjeras visada buvo elegantiškai apsirengęs, nors visur dėvėjo tą patį kostiumą. Tai buvo ponios Attlee nuopelnas. Ji ir lagamina buvo išsidėjusi mažai laidytuvą ir kas vakarą viešbutyje sulaidydavo vyro kelnes. Rinkimų dieną Attlee buvo itin ketas. Išvakarėse, prieš eidamas gulėti, suvalgė pusryčius — kad nereiktų kitą rytą gauti.

Paprastumas, kuriuo Attlee atliko priešrinkiminę kelionę, nustebino net amerikiečių žurnalistus. Jis nenaudojo jokio specialaus traukinio, jokių auto vilkstinių, nebuvo jam ruošiami joki priėmimai su muzika. Vietoj būrių slaptųjų policininkų, kurie kitus žymiuosius politikus lydi priešrinkiminėse kelionėse šalia Attlee buvo tik vienas plačiapetis Scotland Yardo seklys Stanley Buswell.

Buswellis Attlees apsaugą perėmė tik prieš kelėtą mėnesių. Karo metu jis specializavosi kontražvalgybos įstaigoje. Ilgą kabineto posėdžių metu, sėdėdamas ties durimis, jis skaito pasaulinės literatūros romanus — anglų, vokiečių ir prancūzų kalbomis.

Iš Attlees vaikų tik vyriausioji duklė ištekėjusi; vienas sūnus tarnauja prekybos laivyne. Kiti du gyvena su tėvais Downing str. 10. Rinkimų metu jie ant savo kambarių langų klijavo plakatus: „Rinkite Attlee!“

Seimos ratelį apie politiką Attlee kalba labai retai, ko negalima pasakyti apie literatūrą. Rekordiniu laiku išsprendžia painius „Times“ kryžiažodžius. Mėgsta ortografinius galvosūkius. Mielai žaidžia kriketą ir tenisą. Kartais eina į teatrą. Iš esmės jis yra daugumo politikų priešingybė: linkęs į uždarumą. Nieko nedramatizuoja. Nemėgsta rampos šviesos, garbinimų.

Imigrantų nusivylimas Australija

Atvykus 100.000 DP. Australijos spauda pradėjo visiška vienišai nagrinėti jų suaus-tralinimo problemas. Laikraščiai apsvylę tremtiniais... Aukščiau minėta antrašte aliumuojanti straipsnį atspausdino „The Sunday Herald“ 1950. II. 19. Laikraštis riebiomis raidėmis spausdina Australijai nemalonią žinią, kad 25% DP viešai pasisakė grįšią į savo tėvynę, kai tik komunistai bus išvyti. Toliau „Sunday Herald“ nurodo, kad daugelis imigrantų nekalba angliškai ir nusistatę šios kalbos nesimokyti, taip pat nenorį suprasti australų būdo dėlto, kad valdžia juos laikanti II klasės piliečiais. Nors Australijos pareigūnai Europoje ir įskamiai pabrėžė imigrantams, kad Australijai reikia naujų gyventojų, kurie padidintų kontinento gyventojų skaičių ir jį apgintų, tačiau naujieji žmonės šios žemės ir žmonių nemylį. Tam priešasčių laikraštis ieško ir pačioje Australijos imigracinėje politikoje. Būtent, darbo ir ypatingai buto atžvilgiu, imigrantai toli gražu neturi lygių teisių. Jau nuo amžių Europoj žmonės gyveną su šeimomis drauge. O Australijoje jie daugeliu atveju būvę atsikirti nuo savo artimųjų šimtais ir net tūkstančių mylių. Štai dėl ko naujieji imigrantai

laikąs tautinėmis grupėmis, nenorį tapti australais ir netgi kai kur boikotuoja savo tautiečius, kurie turį palinkimą susimaišyti su australais.

Straipsnio pabaigoje iškeliamas toks faktas: liuteronių pastorius Stolz, III-ios generacijos australas, kuris esąs atsakingas už 20.000 DP dvasinį aprūpinimą, organizavęs savaitgalio stovyklą imigrantams (turbit australizacijos kursu). Šiuo reikalu jis užmezgęs ryšius su keturiais dideliais imigrantų centrais. 1000-čiai imigrantų būvę pasiūlyta vykti į tokią stovyklą. Deja, nė vienas jų nepriėmęs kvietimo.

Dėlei šių ir daugelio kitų priežasčių australai abejoja, ar pavyks jiems norima prasme suvirškinti naujuosius imigrantus ir juos asimiliuoti. Netrukus Melburne būsianti sušaukta emigracijos reikalų konferencija, kuri peržiūrėsianti ir DP imigracijos reikalus * Berlyne veikiančios „Kovos grupės su nežmonišku“ žiniomis sovietai Vokietijoje nuo 1945 m. gegužės mėn. suėmė 185.000 vokiečių. 37.000 buvo išgabinti Rusijon, 37.500 vėl paleisti ir 96.000 mirė koncentracijos stovyklose. Vokietijoje sovietų žinioje buvo 12 didelių KZ stovyklų.

Stalinas stotasi požeminę atsarginę sostinę

TARP PERMO IR KAZANĖS DYGSTA NAUJAS BEVARDIS MIESTAS

1500 km į šiaurės rytus nuo Maskvos, Sarapolio srityje, jau dveji metai tūkstančiai darbininkų dirba dieną ir naktį, statydami „evakuacinę sostinę“ — požeminį, atominėms bomboms atsparų miestą, kuriame tilptų 10.000 valdininkų ir Stalino rezidencija. Žemiau spausdinamas reportažas apie tą miestą yra parašytas vieno Vid. Europos žurnalisto, kuris dar prieš pusę metų buvo vieno žinomiausių „liaudies demokratijų“ laikraščio politiniu redaktorium.

Reportažas dar itin įdomus ir dėlto, kad JAV kongreso atominės energijos komisijos narys Holifieldas neseniai Washingtone pareikalavo pradėti statyti JAV požeminę sostinę.

Nors ilgą laiką buvo abejojama, bet dabar visi ženklai rodo, kad Rusija šiandieną dar karo nenori. Labai įdomiai Budapesto laikraštis „Magyar Nemzet“ neseniai savo skaitytojams išaiškino, kad „būtų tikra nesąmonė, jei senos, liguistos moters, kuriai jau nebedaug laiko liko gyventi, vienintelis įpėdinis ją nužudytų tik dėlto, kad keliais mėnesiais anksčiau gautų palikimą“.

Šis palyginimas labai tinka sovietų politikai ir psichologijai pavaizduoti. Kremlius ištikinas, kad nesibaigiančios ūkinės krizės kapitalistinių pasaulių taip nusilpninsiančios, kad jis pats žlugs ir grobis be jokių pastangų teks „jaunoms ir dinaminėms liaudies demokratijoms“.

Tačiau šios viltys sovietų politikams nekliudo pasiruošti visokioms galimybėms. Jie darys visa, kad karo išvengtų prieš 1955 ar 1960 m., bet jie žino, kad jis gali prasidėti jiems nevisai patogių momentu. Nežinartos pačios geografinės padėties, ateinančio karo strategija bus visiškai kitokia, negu praeitose. Todėl Maskva jau dabar griebėsi „karo priemonių“.

Šios priemonės pagrįstos ne tik atominės bombos pavojumi; į jas įskaičiuojama ir tai,

kad sekančio karo metu reikės kovoti ne viename fronte, bet mažiausiai dviejuose, o gal ir trijuose. Amerikiečiai (ir japonai) gali išsilaipinti Sibire, angliai žygiuoti per sąjungininkę Turkiją ir užplūti Kaukazą, „nekalbant jau apie smūgius iš Europos priešlėčio ir galbūt per Arktiką. O tai reiškia, kad beveik visa Sovietų Sąjungos teritorija gali būti prieš lėkūnių ir raketų apšaudoma.

1945 m., galutinai grįžę į Maskvą, sovietų administracijos įstaigos neužmetė savo evakuacinių planų, bet juos net pataisė, panaudodamos paskutiniojo karo patirtį. Jeigu sostinė vėl būtų evakuojama — ne tiek dėl priešų užėmimo, kiek dėl orinių pavojų baimės — į Kuibyševą jau nebebūtų keliamasi, nes jis yra perarti Turkijos ir Persijos bazių.

Naujoji, provizorinė sostinė, kurią rusai stato, yra milžiniškuose miškuose tarp Permo ir Kazanės, į šiaurę nuo Sarapolio. Ji statoma beveik visiška po žeme, ir jos negali pastebėti net žemai skrendąs lėktuvai. Darbai pradėti 1948 m. kovo mėnesį, Berlyne prasidėjus pirmiesiems kivirčams su sąjungininkais. Jie bus baigti tik po šešerių metų. Statoma ne tiek miestas tikrai žodžio prasme, kiek centrinės sovietų administracijos būstinė. Čia galės dirbti 10.000 asmenų, kurie bus saugūs nuo bet kokių netikėtumų. Kiekvienas pastatas yra atsparūs atominėi bombai.

Didžiausių sunkumų, parenkant „atsarginę sostinę“ vietą, sukėlė Stalino sveikata. Jis negalėtų pakelti aštraus ir drėgno klimato Sarapoly, netoli Uralo. Tačiau, kita vertus, šio miesto nebuvo galima statyti Azovo ar Kaspijos jūrų pakrantėse, kur galbūt vyks patys kruviniasi būsimojo karo mūšiai ore ir jūroje.

Rusų mokslininkai šią problemą išsprendė. Jie sukonstravo specialius įrengimus, ir Stalino kambariai, nors jie yra ir 120 m gylį, visada gauna šviežio oro ir švitinami dirbtiniais saulės spinduliais. Kada tik oras ir frontų būklė leis, Stalinas galės liftu pa-

sikelti į viršų, kur vidury miško jam pastatyta šarvuota „saulės vonia“.

Būsimoji sostinė, kaip ir daugelis naujų sovietinių miestų, vardo dar neturi. Bet greičiausiai ji bus pavadinta vieno sovietų vadų vardu, pvz., Stalino, Lenino, Marxo arba Kirovo. Svarbiausieji pastatai, įskaitant ir Stalino gyvenamuosius bei darbo kambarius, reikalui išitikus, galėtų būti pradėti naudoti po kelių mėnesių.

Kiekviena šio savotiško miesto katakomba įrengta prabangiai ir moderniai. Čia rusai pirmą kartą pastatė tikras, nesimbolines „geležines uždangas“. Dujų ar spindulių pavojaus atveju jomis gali būti izoliuojamos atskiros miesto dalys arba katakombos.

Šį požeminį miestą dieną ir naktį stato tūkstančiai darbininkų. Įdomu, kad jie nėra izoliuoti nuo pasaulio. Sovietai dabar naudojami nauja taktika. Darbininkų kolonas jie nuolat keičia. Dažnai net kas dvi savaites. Kadangi šiuo metu Rusijoje vyksta milžiniškos statybos, jų tarpe tuzinai požeminių miestų ir fabriku — nuolat keičiami darbininkai negali ypač pradžioje, taip greit susigaudyti, ką jie iš tikrųjų stato.

Vienas vengrų diplomatas, daug kartų lankęsis Maskvoje, o vėliau su Rajko areštavimu patekęs nemalonėn, man pasakojo, kad Kremlius ir Rumunijai, Vengrijai, Lenkijai, Bulgarijai bei Čekoslovakijai parengs paskirti rusų pavyzdį, pasistatant panašius Bukarešto, Budapešto, Varšuvos, Prahos ir Sofijos pakaitalus.

„Atsarginė sostinė“ yra tik dalis naujosios sovietų strateginės sistemos. Kitas svarbus planavimo faktorius yra fabriakai Urale, kurie, kaip žinoma, suvaidina svarbų vaidmenį praeitame kare. Bet dabar jų paslaptys jau išaiškėję. Tarp 1944 ir 1946 m. šimtai sąjungininkų technikų ir karių aplankė Maginotogorską, Čeliabinsko, Sverdlovsko ir mažesnės reikšmės pramonės centrus. Naujo karo atveju jie dabar galėtų būti taip pat lengvai bombarduojami, kaip ir Leningradas arba Kijevas. Net naujausių miestų, kaip Sverdurskas, Kramas arba Rustavi, planai jau žinomi Jungt. Amerikos Valstybėms.

Nuo 1947 m. sovietai stato dvi serijas „Bezimy-Anka“ miestų be vardų; jie bus pakrikštyti tik tada, kai bus visiškai baigti. Dalis jų statoma oficialiojo Sov. S-gos supramoninio rėmuose, kiti yra taip vadinami „slaptieji miestai“, kur Stalinas pavojaus atveju perkelsis svarbiausius fabrikus. Šiuo metu statoma 17 tokių miestų — 6 Europoje ir 11 anapus Uralo. Iš 6 Europoje statomų trys yra Kotlaso srityje (tarp Maskvos ir Archangelsko), ketvirtasis į šiaurę nuo Proskano; kiti du — „kazkur“ į šiaurės rytus nuo Gorkio.

Dar mažiau žinoma apie 11 „slaptųjų miestų“, statomų anapus Uralo; beveik visi jie požeminiai. Žinoma tik tiek, kad viename iš šių miestų, statomame maždaug už 200 km į rytus nuo Tobolsko, bus įrengtas sovietų atominio tyrinėjimo centras.

Pabaltiečių bažnyčių memorandumas

Lietuvių, latvių ir estų protestonų bažnyčių vadovai tremtyje neseniai įteikė Pasaulio Evangelikų Liuteronų bažnyčių federacijai memorandumą, kuriame prašo, kad IRO globai sustojus, nebūtų likviduotos šių tautybių bažnyčios. Memorandume nurodoma, jeigu JAV ir D. Britanija pripažįsta Pabaltijoj valstybių nepriklausomybę, tai tuo pačiu Pasaulinė Bažnyčių sąjunga turėtų suteikti visišką veikimo laisvę ir tų kraštų tautinėms bažnyčioms tremtyje.

Toliau prašoma daryti žygių, kad būtų suteiktos visos galimybės gimtąja kalba aptarnauti po visą pasaulį išsisklaidžiusius tų bažnyčių tikinčiuosius, nes pabaltiečiai kunigai jaučiasi atsakingi prieš Dievą ir tautą dėl savo parapijiečių likimo. Savo reikalavimus grindžia Martyno Liuterio mokslu ir kunigų priesaika.

Pasilikusių Vokietijoje reikalų nurodoma, kad ir čia neturėtų būti užmirštas religijos tiesų mokymas gimtąja kalba, o taip suteiktos visos galimybės šiam mokymui atlikti

Repatriantų sąrašai

„Heimatstimme“ skelbia 1941 metais iš Lietuvos į Vokietiją repatriavusių asmenų sąrašus. 1 ir 2 Nr. paskelbtos pavardės, prasidedančios A, B, C ir D raidėmis, pažymint jų OB numerį. Ateityje laikraštis žada skelbti ir „Umsiedlungsnummer“ (repatriacijos bylos numerius). Dauguma pavardžių lietuviškos.

* Danijoje vykstančiose savivaldybių rinkimuose socialdemokratams iki šiol pavyko išlaikyti turėtą daugumą pozicijas. Komunistai neteko daug balsų dešiniųjų ir liberalų naudai.

NKVD tinklas tremtiniams gaudyti

Sovietu agento parodymai

Buvęs NKVD majoras, prisidėjęs Petrov pravarde, atsidūręs jau Vakaruose, paskelbė „Tribune de Genève“ dienraštyje savo atsiminimus. Čia skelbiama ta jo atsiminimų dalis, kurioje jis aprašo NKVD priemonės DP paimti ar likviduoti — jei ne savo rankop, tai sąjungininkų ar šalpos organizacijų. (E)

Repatriantų likimas

1945 m. rugpjūčio m. buvau paskirtas padėti gana didelį repatriantų būrį į stovyklą rytinėje Vokietijos zonoje.

Tai buvo ilgas traukinys, sudarytas išimtinai iš prekinųjų vagonų. Ant kiekvieno kabojo didžiulis Stalino portretas su įrašais raudonose kaspinuose: „Ačiū didžiajam Stalinui, kad mus išgelbėjo iš fašistinės nelaisvės!“, „Grįžtame į savo tėvynę!“ ir tt. Vykstantiems amerikiečių kariuomenė buvo išalpinusi maisto, o tik ką pradėjusi veikti UNRRA — drabužių. Kai kurie iškeitė maistą į degtinę. Pirmoji kelionės dalis vyko džiaugsminga nuotaika.

Vos tik paskutinius amerikiečių postus pravažiavę ir prie sienos sustoję, tučiuojau buvome apsupti sovietų dalinių. Repatriantai, „saviškius“ pamatę, parodė tikrai nuosirdų džiaugsmą: lipo iš traukinio, apsikabino kareivius ir karininkus nešė ant rankų. Tačiau pastarieji, užuot džiaugėsi naujai atvykusiais, pasiliko šalti, nepamiršdami, kad atstovauja NKVD. Staiga švilpukas, ir įsakymas lipiti į vagonus. Vėliau garsiakalbiu paskelbta, kad traukinys vyks Werdaus stovyklos kryptimi, kad vagonų durys turi būti uždarytos. Palydovams buvo įsakytas šauti, jei kas bandytų atidaryti duris ar šokti iš traukinio.

Repatriantai klausėsi-šypsodamies. Matyt, nė vienas neabejojo sutikimu, kurį tėvynė jiems suruoš.

Po kelių valandų kelionės atvykome į Werdaus. Ir vėl traukinys buvo apsuptas. Dabar jau visi buvo padėti supratę. Nusiminę išlipo repatriantai. Nuvedė juos į tam tikrus vieno kalno šlaito iškastus tunelius, kurie karo metu buvo naudojami slėptuvėms.

Po to, kaip repatriantai buvo nuvesti į stovyklą, kai vyrai buvo atskirti nuo moterų ir, kai įvyko patikrinimas, komendantas pasirašė man akta, liudijantį apie naujo žmogų prekų krovinio gavimą. Atvežiau jam net vieną žmogų daugiau: pakeliui viena vokiečių vergė pagimdė būsimą sovietų vergą.

Mano misija buvo baigta. Atsisveikindamas su komendantu, pasiteiravau, ką jis galvoja su repatriantais darant.

— Kaip? — sušuko jis, — aš tai jau tikrai nedavinėsiu jiems kakavos, kaip amerikiečiai. Jie gaus tai, ką yra užsitarnavę. Čia bus pirmoji atranka.

Prisiminiau tada 13 str. 2 pastraipą iš instrukcijų apie repatriantų priėmimą sovietinėje teritorijoje. Pirmoji eilė buvo pasakyta, kad visi, kurie įteriami ryšiais su Vlasovo partizanais, turės būti atskirti; paskum bus atrinkti patikimiausieji. Jie bus trumpai nušauti namo, o vėliau gražinti vėl į Vokietiją meškierioti tiem, kurie svyruoja: repatriuoti ar ne, ir nėra tikri dėl savo likimo SSSR. Likusieji bus nugabanti į antro esalono stovyklą. Ten bus antras paskirstymas. Daugumas repatriantų pagaliau bus nugabanti į darbovietes pagal instrukcijas NKVD „Gulag“ t. y. sunkiųjų darbų vyriausiosios administracijos ...

Pasakojo man, kad repatriantams vykstant

į sunkiųjų darbų stovyklas moterų šaukus nusitelbdavo vyrų dainos: „Nesibijome Sibiro, Sibiras taip pat rusų žemė ...“

Tuo pat metu mano kolegom Muncheno ir Nurnbergo repatriacijos komisijose buvo pavesta rūpintis Vlasovo armijos daliniais, amerikiečių išduotais sovietams. Gal prisimenu, kad karui baigiantis tų dalinių daugumas buvo Čekoslovakijoje Prahos apylinkėse. 1945 m. gegužės pradžioje, Prahos gyventojams sukilus, artinosi dvi armijos: amerikiečių ir sovietų. Bet Prahos nei vieni, nei antri neišlaisvino. Dabar jau žinoma, kad amerikiečių tankai pagal paties Stalino prašymą sustojo netoli Čekoslovakijos sostinės. O sovietų daliniai tiek sulėtinę savo žygiavimą, kad Prahos įgula — SS daliniai — dar spėtų čekų sukilimą numalšinti. Praha turėjo būti išlaisvinta raudonosios armijos. Tačiau Vlasovo daliniai šį demonišką planą sugriovė. Jie atskubėjo pagalbon ne vokiečių įgulai, bet žūstantiems čekams. Tuo būdu sovietų armija įžygiavo į rusų antikomunistinių dalinių išgelbėtą miestą. Vlasovo daliniai pasitraukė į amerikiečių užimtą sritį.

Kelios pėstininkų divizionai ir keli kazokų daliniai metė ginklus ir pasidavė „amerikiečių armijos globai“. Šis faktas labai sujaukė Vlasovo dalinių ir Kremlius išsiginant, kad aliantai gali pasirodyti protinęsi kaip Hitleris ir netrukdyti rusų antikomunistinių jėgų organizavimosi. Stalininei oligarchijai taiti visada buvo košmaras. Todėl viskas buvo padaryta pavojui pašalinti. Pradžioje Vlasovo vyrai buvo apšauti „karo belaisviais“, vėliau „karo nusikaltėliais“. Mums prašant, jų stovyklos buvo aptvertos spygliuotom vieliom, ir amerikiečių sargyba sustiprinta. Viena po kitos tos stovyklos buvo perduotos sovietų komendantūrai, kitaip tariant NKVD.

UNRRA talkina NKVD

Po kelių mėnesių didžioji dalis sovietų piliečių turėjo repatriuoti. Pagal instrukcijas dabar turėjome „gaudyti nuo repatriacijos besisilaptantį elementą“. Daug DP, kilusių iš SSSR, Baltijos kraštų ir Lenkijos, pradžioje vengė UNRRAos stovyklų. Vieni, turėdami neramią sąžinę, nenorėjo patekti į NKVD nagus. Kiti dėl to, kad bijojo būti gražinti į savo kraštus, ir politinę santvarką, kurios nenorėjo. Tokie vietoj UNRRAos globos vėrčiau rinkosi badavimą ir vietinės valdžios bei žmonių užgauliojimus. Vis dėlto ir iš stovyklose esančių DP nemažai figūravo mūsų „karo nusikaltėlių“ sąrašuose. Bet tie žmonės buvo sunku atpažinti, nes turėjo netikrų dokumentų ir ypač, kad jie savo tarpe buvo solidarūs. Mes, NKVD tarnautojai, niekada nebūtume galėję savom jėgom rasti tuos „karo nusikaltėlius“. Retas mūsų mokoje angliškai ar net vokiškai. Pati aplinka, kurioje turėjome dirbti, mums buvo visai svetima. Reikėjo susirasti agentų vietoje iš vokiečių, iš amerikiečių, iš pačios UNRRAos.

Mūsų darbas buvo tuo palengvintas, kad visi svetimsaliai, gyveną DP stovyklose, buvo UNRRAos registruoti, o privčiai gyveną turėjo registruotis vokiečių policijoje maisto kortelėm gauti. Be to tarp vokiečių suradimas agentų jokių sunkumų nesudarė ir nebrangiai kaštavo. Vietiniai gyventojai ir

Prisilaikant didžiausio atsargumo, buv. Vlasovo armijos stovyklos buvo padalintos į daugybę mažų, kad greičiau būtų galima su jom patylias baigti. Sitą operaciją atlikus, amerikiečiai vykdė ir toliau išdavimą visų rusų, kaltinamų tuo, kad drsio kovoti prieš komunizmą tuo metu, kai visas civiliztuotas pasaulis negalėjo Sovietų Sąjungai atsizavėti.

Norint suprasti, kaip tie išdavimai vyko, naudinga pasiskaityti amerikiečių armijos organ „Stars and Stripes“ 1946 m. sausio 23 d. straipsnį. Tas laikraštis didelėm raidėm skelbė: „Rūsų išdavikai, lyg kokie žvėrys, viens kitą žudo“. Staipsnis aprašinėjo: „Kai kareiviai (amerikiečiai) įėjo į tuos barakus, kur buvo rusai, skirti repatriuoti, du suimtieji stiklo gabalais mėgino vienas antram perpiauti pilvus. Kiti bandė perplėsti viens kitam gerkle. Kitas, galva išsmušęs langą, stiklu perspiovęs gerkle. Vaizdas, — pasakoja vienas iš karių, — neturėjo nieko žmoniško. Barakuose radome ne žmones, bet gyvulus. Tučiuojau mūsų kareiviai perpiovė virves, ant kurių kabojo kūnai, tų, kurie buvo koreši. Kiti, dar gyvi, kažką mums rusiškai šaukė, pirštu rodydami į mūsų šautuvus, o paskum savo krūtines: prašė juos pribaugti ... Nesidavė gelbstimi. Vienas rusas, perverta krūtine, gulėjo be gyvybės ženklų. Tačiau paguldytas sunkvežymyje, jis dar įstengė atsistoti ir iššokti. DP (Military Police) nespėjo išlaikyti. Mu iš jų sudaužė savo lazdas, bėmūdami jį per galva.“

Stengiusis negalvoti apie likimą tų, kurie pateko į mūsų rankas. Tuo metu dėvėjau NKVD uniformą. Taigi tuose nusikaltimuose turiu ir aš savo atsakomybės dalį. Kai prisimenu tuos laikus, savo sąžinės balsą mėginu nutildyti galvodamas, kad Vakaruos taip pat ne angelai.

vietos valdžia labai noriai, dažnai ne neprašant, nurodydavo rusų gyvenamas vietas. Už konservų dėžę, paimtą iš amerikiečių, vokiečių, „bürgermeisteriai“ ar atitinkamos įstaigos pateikdavo mums policijoje registruotų svetimsalių sąrašus. Tuo būdu Stuttgarto repatriacijos komisija pati viena trumpu laiku atrado daugiau kaip šimtą sovietų pabėgėlių ir daugama išrūpino gražinimą. Žinoma, įliuzijų neturėjome dėl vokiečių bendradarbiavimo tikslų. Bet tas mums neklidė. Tai buvo lyg antrasis vokiečių — rusų susitarimas.

Vieną dieną Donauwörth amerikiečių komendantas sukviėtė visus sovietų piliečius pasirodyti mūsų komisijai. Vokiečių viceburmistras dėl man nežinomų priežasčių amerikiečių įsakymui suteikė platesnės prasmės, pabrėždamas, kad tas įsakymas apima ne tik SSSR piliečius, bet ir Baltijos kraštų gyventojus. Tai buvo tiesiog mūsų nepareikšto noro realizavimas. Turėjome įsakymą reikalauti ir Baltijos kraštuose gimusių „repatriuoti“, bet kadangi JV yra atsiskausios pripažinti Estijos, Latvijos ir Lietuvos prijungimą prie Rusijos, tai viceburmistro paslaugumas mums vasių nedavė. Vis dėlto šimtinę cigarečių jam dovanojome.

UNRRAos pagalba mums buvo žymiai našesnė. Tais laikais, apie kuriuos kalbu, ši-

ta tarpautinė organizacija savo žinioje turėjo šimtus DP stovyklų, kuriose gyveno maždaug pusantro milijono pabėgėlių. UNRRA iš pradžios tebuvo labdarybės vykdyto jstaiga. Pamažu tačiau teko jai prisimti ir administracinių bei politinių uždavinių. Šita UNRRAos evoliucija buvo mūsų žymiausio agento prie Eisenhowerio gen. štabo pastangų rezultatas. Daug pinigų jį kaštavo, bet NKVD atžvilgiu šitos išlaidos visiška apsimokėjo.

DP perėjo į UNRRAos administraciją, kitaip sakant — į mūsų rankas. Mūsų agentai viską darė, kad stovyklų gyvenimas būtų nepakenčiamas, stėdamiesi surasti tuos, kurie slėpėsi po netikra pavardė ar netikru pasu. DP stovyklose turėjome dvejopus agentus: vieni, parinkti iš pačių padugnių, išdavinėjo savo draugus už pakelį cigarečių ar pusbutelį degtinės; kiti mūsų tinklan pateko dėl santazo ar grasinimų. Pvz., kuriam nors DP sakydavome, kad žinome, jog jis tarnavęs Vlasovo armijoje. Jei jis nori išsigelbėti, jis turi pagelbėti MGB. Kitas spaudimo būdas, kuriam DP buvo labai jautrus buvo grasinimas paliešti jų šeimos narius. Buvome išprašę iš UNRRAos, kad savo anketose jį žymėtų DP tėvo ir motinos vardus ir gyvenamąją vietą. Turėdami šitas žinias, pranešdavome nepaklusiama DP, kad jei jis atsisakys grįžti, jo tėvai nukentės. Reikia pripažinti DP garbei, kad agentai iš DP tarpo buvo mažiausiai naudingi.

Rimtų pagelbininkų radome tarp UNRRAos tarnautojų. Pradžioje UNRRAos administraciją sudarė amerikiečiai ir britai, daugumo j rimti ir sąžiningi žmonės. Veiklai plečiantis UNRRA turėjo priimti naujų bendradarbių iš Vakarų Europos. Tik gerų algų šauvilioti, daugumo j tie žmonės ne mažiausio supratimo neturėjo apie tai, kas yra labdara. Tai buvo visokios buv. kambarinės, šoferiai, žmonės be aiškios profesijos, neretai paprasti avantiūristai. Žodžiu, žmonės be reikiamų kvalifikacijų. Pagaliau, atskirų kraštų kompartijų ir mūsų špiozazo organizacijos buvo įtraukusios gerai užmokuotų savo narių. Į juos dėjome daug vilčių mūsų darbo sėkmingumui.

Man buvo pavesta sritis į pietų vakarus nuo Stuttgarto. Wasserfingene, Elwangene, Heidenheime turėjome gausias DP stovyklas. Pirmoji eilė turėjau sudaryti tinklą, Wasserfingene turėjau veikti norvegų komunistų. Jis susidraugavo su mergaitėm, žadėdamas joms palengvinti išvyktį į JV. Iš jų jis gaudavo daug vertingos informacijos apie DP. Heidenheime turėjome du mūsų patikimus aukštus UNRRAos pareigūnus Ch. ir F. Visa DP kartoteka pereinavo per F. rankas. Jei bučiau Stuttgartui perdavęs visas iš F gautas žinias, daug DP būtų nukentėję. Tačiau tyčia keisdavau kai kurias datas, pavardžių sąrašą, kad gauti duomenys nesutaptų su tais, kurie buvo mūsų „karo nusikaltėlių“ sąrašuose.

Savo sąrašus buvom sudarę vykstant sovietų teritorijos išlaisvinimui. Į juos buvome įtraukę ne tik vokiečių nelaisvėn paimtus mūsų karių, bet ir visus tuos asmenis, kurie pas vokiečius turėjo bet kurią tarnybą, kad ir paprasčiausios ligoninės skalbėjos. Į sąrašus taip pat pateko visi pasitraukusieji su vokiečiais ir net ne savo valia evakuotieji.

Pulgis Andriūšis

Copyright 1949 by Herbert Eisentraut. Tübingen

Baigtos linksmybės (26)

IS RASOMOS KNYGOS „AUSTRALIJA KVIECIA“

Imigrantai šį klausimą sprendžia neaustrališkai. Vienas mano draugas, susitaupes 400 svarų (jo šeimoje trys dirba), juos imokėjo bendrovei, paėmė paskolą ir po kelių mėnesių turės mūrinį 5 kambarių namukštį. Pasiėmęs iš bendrovės rakta, jis tikisi 3 kambarius išnuomuoti, vadinasi, bankui skolą mokės nuomininkai, kurių niekuomet nestigs.

Kiti, nenorėdami paskėti klampiamė įsiskolinimo liūne, perkasi žemės sklypus (nuo 90—300 svarų, žiūrint, kokioj miesto dalyje). Pagal miesto valdybos potvarkius sklypas turi būti aptvertas tvora ir po tam tikro laiko turi būti pastatyta medinis, fibris arba plytinis namas. Žiūrint, kokioje stovybos zonoje. Kol išdigs namas, leidžiama pasistatyti garažą. Ant šito kelbio ir metasi naujieji australai, nes palyginti nebrangų garažą sudursčius, galima jame gyventi kaip sakalui. Australinis klimatas didelių reikalavimų nestato namų savininkui, išskyrus irengimus, kurie pajęgtų suklaikyti lietu ir vėją. Atvėsus, galima pasilepinti elektros šildytuvu. Įteikus namų planą ir jį patvirtinus, sklypo savininkas gali pradėti savo pilį statyti pats šeštadieniais ir sekmadieniais, vienas arba pasikvietęs talkon draugas. Šios rūšies statybą skatina ir spauda, girdama žmones, kurie per trejus metus, plyta po plytas susilipė savo šeimai gūžta. Statybą ilgai nudelę ir beveik pusę išlaidų praryję brangiai mokamas darbas, kurį griežtai kontroliuoja statybininkų profesinės sąjungos.

Autostatytojams tačiau kelią pastoja didžiausias siaubas — visuotinis medžiagų trūkumas. Reikia eiti, visur klabanti, kišti pirštus į visus plyšius, varstyti įvairiausių komisijų duris. Tai įvykė dėl to, kad per 5 karo metus bet kokia statyba buvo sustabdyta ir dabar N.S.W. valstybėje trūksta 50.000 namų, kad pilnai būtų patenkinta paklausa.

Trečias būdas — pirkti padėvėtus namus ir, įsinešus lagaminą, juose gyventi. Tačiau jei namas parduodamas, jis dažniausiai turi paslėptų minčių. Visus ateivius sujaukėno skelbimas apie parduodamą namą už 60 svarų ir didelį sklypą netoli Sidnejaus. Paašikėjo, kad tas rūmas ir sklypas pagal užtvankos projektą netrukus bus aptvindytas vandeniu. Keturiuos imigrantų šeimos sudėtinai nusipirko trejus namus su baldais ir ... visais nuomininkais, kurie nė kiek nesidomėjo savininkų pasikeitimu. Priešingai, kai vienas iš naujųjų valdytojų vakare atvažiuodavo motociklu iš darbo, tai nuomininkas jį piktai išbėdavo dėl ramybės drumstimo ir benzino smarvės. Tačiau kadangi tai buvo trys namai, tai juose atsirado šiek tiek laisvų kambarių ir naujiesiems savininkams. Berods, pagal įstatymus nuomininkų su šeimomis negalima išvaryti anksčiau, kaip per dvejus metus, o taip pat negalima pakelti pradinės nuomos kainos. Jeigu gyventojai išisuko į namą prieš 10 metų, kai butas kaštavo 14 šilingų į savaitę, tai jie ir dabar tiek pat moka, nors ir nuomos pašoko penkeriopa. Gali-

ma vaizduotis, koki nuosirdūs santykiai užsimezga tarp šeiminių ir nuomininkų. Viegungį, kaip mes patyrėme, galima iš kambario iškraptstyti kiekvienu paros metu.

Vienas Pabaltijo vokiečių inžinierius, senas imigrantas, kartą Sidnejaus dienraštyje idėjo savo dvejų paaugusių berniukų nuotraukas su atsišaukimu į geros širdies žmones, prašydamas priglausti vaikus už priėmimą atlyginimą, nes jiems jau atėjęs laikas mokytis ir apsigyventi pastoviuose namuose. Pats inžinierius, visą laiką dirbdamas prie įvairių projektų tolimuose krūmuose, gyvendamas palapinėse, nerandęs galimimų suteikti savo sūnums pastovesnių sąlygų.

Toki atsišaukimai, žinoma, nepaveikia drąsinamai ateivių. Daugis jų griebėsi pastoviai įsikabinti į kietą Sidnejaus priemiesčių žemę. Kai kurie puolė į kraštutinumus, emė pirkti mėšą iš katėms ir šunims skiriamam maisto krautuvių, maitintis tiktai pienu, duona ir konservais, vaikščioti apskure, nešti į banką visą algą (gauti nuošimčius, o pragyvenimui skolintis iš draugu be nuošimčių). Viename asbesto fabrike kaikurie naujakuriai dirba kasdien dvigubas (16 valandų normas), kol

XI. Australija — darbininkų rojus?

Kitą rytą lyg avinų būrys susigrūdome į tą plytinį pastatą prisiglaudusi prie centrinės stoties parko, ir pradėjome vykdyti dvejų metų sutartį, kurią su džiaugsmu buvome pasirašę Tuttlingene, atrodė, senais nepamenamais laikais.

Cementinės grindys, tokį pat laipteliai, po jais — darbo valandų registracijos būda, trys automatiniai laiko ratal, kur, paspaudus savo numerį, melodingai suskamba varpas. Sienos kalėjimiškai pilkos, vietomis pajavrinamos nelaimingų atsi-

sukrenta nuovargio trenkti. Kiti pasirūpino po dvi tarnybas, miegų palikdami tik keturias valandas. Kai kurie Chulloros gyventojai atsiskė iš palapinių persikrausyti į čia pat pastatytus fibrinus namukus tik dėl to, kad jų nuoma 2 šilingais brangesnė. Ypatinai pakilo uosvių kursas, nes, pas jas palikę vaikus, abudu gimdytojiėliai gali uždarbiauti, dėdami plytą po plytos savo būsimam narveliui.

Australijos valdžia neliedo ateiviams būti be stogo virš galvos nė vienos dienos. Tų, kurie dar niekur neužmetė inkaro, šeimos pamažu gabenamos į specialias stovyklas, netoli vyrų darbovietės. Sidnejaus priemiesčiuose jau įrengtos kelios stovyklos, iš kur vyrai gali važinėti į darbą. Vaikai lanko stovyklines mokyklas ir darželius taip, kad ir jų motinos gali dirbti įvairiose įstaigose, padidindamos vyro pajamas. Moterys, mokančios siūti ir megzti iš Sidnejaus magazinų gali prisimti darbų iki kaklo, nes stovyklose nereikia rūpintis virtuvės reikalais. Imigrantės virėjos priitakė maisto pateikalus pagal europinius receptus.

Sunkiai, bet vis dėl to gimsta naujas gyvenimas.

kimų išpėjamaisiais plakateliais (kas atsitiks, jeigu kiši pirštą tarp vagono durų ir t.t.). Būdoje, už stalelio, kaip cementas pilkas sėdi akiniuotas raštininkas. Antrame aukšte dvi valgomosios salės su ilgiais mediniais stalais, kamiksiškais suolais, sienos plikos, vietomis apkabinėtos skelbimais, potvarkiais, kurie, atrodė, čia kabo nuo pirmosios pasaulio atvėrimo dienos ir iki šiol nė vieno žmogaus dar nėra perskaityti. Toliau, persirengimo salė su eilėmis skardinių spintų, kuriose, lyg švabiniame bičių

Pagal mus sovietų patriotai negalėjo pasitraukti. Jis turėjo arba tapti partizanų, arba žūti. Mūsų sąrašai vėliau buvo papildyti naujom Vokietijoje gautom žiniom. Juos sudarė keliolika storų sąsiuvinų po kokius 100 pusl. kiekvienas. Tik Stuttgarto repatriacijos komisija jų turėjo 447. Kiekviename jų tilpo maždaug apie 10.000 pavardžių. Vadinasi, apie 5 mil. savo piliečių Sovietų Sąjungą laikė „išdavikais“ ir kvieslingais.

Pagal sovietinę tvarką viskas turi būti kontroliuota. Mūsų veikla taip pat neretai buvo tikrinama, dažnai mums patiems to nė nežinant. Iš savo agentų vieną dieną patyriau, kad vienas rusų jaunuolis su dviem merginom dažnai lankosi mano srities UNRRAos būstinėje ir renka žinias apie DP, apie mane ir mano bendradarbius. Šitoks tikrinimas man buvo pavojingas. Būtų užtekę sulgynti man F. duodamas žinias su mano raportais ir tuoj paaiškėtų, kad pastarieji nevisada sutapdavo su F. duodamais duomenimis. Atrodė, kad F vieną kartą savo žinias bus perdavęs tiesiai kontrolės agentams. Tai buvo pavardės keletos rusų, prisidengusių lenkais ar Baltijos kraštų piliečiais. Stuttgarto centras man pranešė, kad yra rasta sovietų piliečių, neįtrauktų į mūsų turimus sąrašus. Reikės prašyti juos išduoti. Savo prašymui pateisinti reikės sugalvoti jiems kokį kaltinimą. Tuo būdu ir buvo prašyti amerikiečiai išduoti „išdavikus, gestapo agentus, kurie slėpėsi DP stovyklose“. Tada amerikiečiai dar nebuvo įsisąmoninę, kad žodis „išdavikas“ sovietine prasme visų pirma reiškė komunizmo priešą.

Bet ir NKVD nevisada turėjo laimės medžiogama DP. Klaida buvo padaryta, prašant UNRRA organizuoti stovyklas. NKVD galvojo, kad tautinėse stovyklose mums rūpinimė asmenim bus sunkiau slėptis. Iš tikrųjų išėjo atvirkščiai. Tautinėse stovyklose DP parodė dar daugiau susiklausymo ir mums pasidarė daug sunkiau savo „aveles“ infiltruoti.

Dar didesnė mūsų darbo nesėkmė amerikiečiai pradėjo keisti savo nustatymą mūsų atžvilgiu. Taiti tuoj atsiliopė į DP būklę. Prieita iki to, kad atsakytas mums baltų išdavimas, uždrausta mūsų komisijos nariams lankytis DP stovyklose be amerikiečių ryšio karininku. O vėliau amerikiečiai iš viso atsisakė prievarta gražinti DP į jų kilmės kraštus. Norėdama savo darbą testti DP atžvilgiu, sovietų administracija turėjo imtis radikalių priemonių.

Skryningai

Pagal SSSR naujojo MGB ministerio slapta aplinkraščių (NKVD savo vardą pakeitė į MGB) ruošėms įvykdyti generalinį visų stovyklose gyvenančių DP patikrinimą. Šituo būdu tikėjome pagauti visus „karo nusikaltėlius“. Tuo pačiu stengėms priversti UNRRA išvaryti galimai daugiau žmonių iš DP stovyklų, kad badavimo verčiami jie sukiltų grįžti.

Tuo metu UNRRA vyr. direktorium buvo La Guardia, Henry Wallace, JV viceprezidentu bičiulis. Maskvos aplinkraštis mums pasiekė po Stalino — La Guardios pasimatymo Maskvoje. Netenka aiškinti, kad aplinkraštyje apie pasimatymą nebuvo kalbama.

Kiekviena DP stovykla turėjo trijų žmonių (Nukelta į 6 psl.)

avilyje, daugybė numeruotų skyrelių, panašų į pyragams kepti orkaites. Gavę kiekvienas po numerį, tiesiog netikėjome kad toje orkaitėje turėsime, eidami į darbą, susidėti savo išseiginius kostiumus, o žiemos metu — dar paltus, skrybėles, batus ir maista.

— Įsitaisykit užraktus, nedėkit jokių verčių, — išpėjo senukas sargas, tūtinėdamas su šluota. — Čia, Sidnėjeje, atsargiai ... (kaip vėliau savo kailiu patyrėm, išpėjimas buvo vietoje).

Reikėjo stebėtis australų darbininkų (vilkinių uniformas) talentu, darbą baigus, išsimiti visai nesuglamžtūs drabužius iš to geležinio stalčiaus. Pradžioje mums tai nesisekė, ir mes eidavome namo lyg perleisti per molgiavimo mašinos velenus, ypač jeigu dar prieš tai drabužiai būdavo lietaus permerkti. Kaip vėliau pamatysime, tokia drabužinės sistema praktikuojama ne tiktai šios rūšies įstaigose. Greta garderobo buvo įrengtas prausyklų ir dušų kambarys, kur karštas ir šaltas vanduo veikė visą parą, po darbo nuvalydamas pačius vagonų valytojus, jiems gražinant vėl baltojo žmogaus išvaizdą. Šių salių prieangyje, ant balkių (lubų niekur nėra) užkeltas didžiulis vandens tankas, iš kurio skardiniu vamzdžiu teka vanduo žemyn į du ant stalių įrengtus virimo bakus su kranais, po kuriais pakūsus stikline, dieną ir naktį galima pasigaminti arbatos.

Sis įrengimas australams yra daugiau negu eilinė būtinybė, tai — liturginio ceremonialo rekvizitas. Aistringas arbatos srėbjkas, australas, padirbėjęs keletą valandų, grabstosis ne cigaretės ar buterbrodo, bet arbatos puoduko, cup of tea. Valgio pertauka net gi vadinama ne pietumis, užkandžiu, bet tiesiog cup of tea. Kartais mums išveždavo dirbti, ir priemiesčio gelžkeilių atšakos parka, kur aplinkui būdavo fik brūzgnai ir lentų pašiūrė. Tačiau, atėjus

Šis tas iš rašto istorijos

Reikalas pagreitinti tiek patį rašymą, tiek rašyti vis ilgesnius ir sudėtingesnius tekstus, reikalaujančius vis didesnio ženklų skaičiaus, vertė vaizdinius ženklus supaprastinti ir su-schematizuoti į paprastus sutartinus ženklus, vadinamus hieroglifais. Tą vardą graikai davė Egipto rašto ženklams, kuriuos jie pastebėjo įrašytus ant paminklų sienų (nuo žodžio hieros — šventas, šventikas, žynys ir veiksmožodžio gluphein — raizyti, vadinasi pašvęstųjų raiziniai) Ženklų-vaizdelių į hieroglifus supaprastinimą pagreitino ir techninių rašymo priemonių tobulėjimas: atsiranda teptukas, tušas, naujos medžiagos, ant kurių rašoma — akmenį, medžio gabalą ar jo žievę pavadoja įvairios išdirbtos odos rūšys. Egipte išrandamas papirusas.

Visos iki šio laiko žinomos hieroglifų sistemos išsivystė iš ideogramų: saulę egiptiečiai ženklino apskritimu su tašku viduryje, mėnulį — jo ketvirčio ženklu, šunį, liūtą, sakalą — tu gyvūlių figūrėlėmis, žmogų įvairios kūno padėtyse — žmogaus figūrėlėmis. Bet tokiu būdu galima išreikšti nedidelį vien materialinių idėjų skaičių. Greitai buvo pradėta naudoti paprastus ar sudėtingesnius simbolius: buliaus galva — buliui pavadinti ar jėgai pasakyti, saulė — diena, vapsva — karalyste, kirvis — dievybė, mėnulio ketvirtis su žvaigžde — mėnesiui ir t. t. Savokoms bei „žodyniui“ padauginti dvi ar kelios ideogramos atskirais žepklais buvo jungiamos drauge naujai sąvokai sukurti: kiniečių rašyte, pvz., ideogramų „akis“ ir „vanduo“ junginys duoda naują sudurtinį žodį „ašaros“, „šunies“ ir „burnos“ sudurtinė ideograma — sąvoką „loti“ ir p. Kartais tokių junginių logika yra keista ir sunkiai suvokiama: taip pvz. pas kinus laivo ir liepsnos ženklų derinys duoda „mirkėjimą“, laivo ir burnos sudurtinė ideograma — sąvoką „plepumas“.

Suprastintais hieroglifiniais ženklais galima parašyti ką norima, vaizdines ar abstrakčias sąvokas, nes hieroglifai nebūtinai būna panašūs į tą, ką jie ženklina, bet turi tik skirtingą viens nuo kito ir būti visada naudojami ta pačia prasme. Bet kuris hieroglifinis raštas gali būti traptantiniu raštu, nes ideogramos išreiškia tik sąvokas bei mintį, bet ne žodžius arba kurias nors kalbos lytis. Todėl kinai ir japonai, kurių kalbos nieko bendro neturi, galėjo turėti bendrą raštą, kurį japonai kaip tik iš kinų pasisavino. Kitą egiptiečių rašto pavidalą, vadinamą pleistini raštu, apie kurį dar trumpai prasitarėsi, naudojimo net kelios priešakinės Azijos tautos — sumeriai, asurai, babiloniečiai, hilitai, nežūrint tų kalbų skirtumo. Žinoma, tokius tekstus skaitydama, kiekviena tauta į „kalbą“ juos perversdavo savaip, bet rašydavo ir suprasdavo visos tą patį. Tai minčiai paryskinti turima gausybė pavyzdžių ir mūsų laikais; tiek romėniški tiek arabiški skaitmenys yra sutartiniai ženklai bei hieroglifai. Jei parašysime eilę skaitmenų, išreiškiančių skaičius, pvz. 4, 5, 6 . . . ir parodysim juos įvairių kalbų skaitytėjams, visi „supras“ tą patį, bet „skaitydami“ kiekvienas tą patį pasakys kitiškiekiais žodžiais: keturi, penki, šeši; quatre, cinq, six; vier, fünf, sechs; four, five, six ir t. t.

Ideografija, palyginus su piktografija, reikalauja ilgo mokymosi, rašantysis ne pats išgalvoja hieroglifus, bet pasirenka juos iš sudėtingo hieroglifinio alfabeto, kurį reikia išmokyti ir atsiminti. Juo daugiau sąvokų raštu norima išreikšti, juo daugiau ženklų rei-

kia išmokyti. Jų skaičius siekdavo kelis ar ke-liolika tūkstančių, o kartais, kaip pas kinus, ir kelias dešimtis tūkstančių. Suprantama, kad toks raštas negalėjo būti prieinamas pla-tesnėms masėms, jį galėjo išmokyti tik nedi-delis išrinktųjų skaičius ir jį dažniausiai mo-nopolizavo įvairūs tikybinių apeigų bei kul-to pareigūnai, „kunigai“, ilgainiui visur su-darę žynių kastas bei šventikų luomus. To-kių pareigūnai dažnai savo žinioje turėdavo daugybę jų pačių išmokytų paprastų rašei-vų, įtraukdami ir tą darbą ir gabesniusius vergus.

Susikuriant didesnėms valstybėms, augant jūrininkystei, plečiantis tarpvalstybiniam mainams ir prekybai, kintant gyvenimo bū-senai ir kultūros formoms, augo ir didesnio raštingumo reikalas. Sudėtingas ir grieždiš-kas ideografinis raštas, įvairių įtakų veikia-mas, tolydžio darėsi paprastesnis. Tas su-prastinimas vyko ilgą amžių bėgyje ir įvai-riomis linkmėmis bet raštingumas sparčiai pradėjo plėstis, tobulėti ir darytis prieina-mesniu platesnėms masėms tik tada, kada vietoj idėjos bei minties tiesio-ginio atvaizdavimo prasidėjo mėginimai išreikšti ženklais pačius žodžius garsus. Iki atsirado įvairūs alfabetai, fonog-rafinis (fone — garsas) raštas pradėjo nau-dojo tas pačias ideogramas bei hieroglifus ir, iki jie pavirto garsų raidynais, praėjo, kaip matysime, labai daug laiko.

Vadinamam senajam pasauli aptinkame ke-turias išryškėjusias ideografinio rašto siste-mas: egiptiečių ir hititų hieroglifus, pleisti-nį raštą ir kinų sistemą.

Egiptiečių raštai paliko hieroglifų siste-mose ilgalaikių kaitaliojimosi žymių. Toks koki jį dabar pažįstame, paskutinėje savo vystymosi stadijoje nebuvo grynai ideo-grafinis, bet iš dalies jau buvo pavirtęs gar-siniu ir net raidiniu. Visuma hieroglifų, be piktogramų ir ideogramų turėjo dar daugy-bę fonetinių ženklų, skiemenių ir raidžių gar-sams išreikšti. Ideogramų garsiniais rašme-nimis laipsninio pavirtimo kelias bus buvęs toks: skaitant ideogramas ir norint jas su-prastinti, neišvengiamai reikėjo jas paversti idėja pasakančiais gyvosios kalbos žodžiais; atpažinimas ideograma paženklinto daikto tuo pat metu buvo lydimas tą daiktą pasakan-čio nuolatinio ir pastovaus žodžio tarimo: saulė, ratas, burna, garsys ir p. Ilgainiui kai-kurios tokių ideogramų pavirto nuolatiniais fonetiniais ženklais. Juos naudodavo rašyti fonemoms (fonema — garsinis kalbos pradas arba jos artikuliacija), atitinkančioms ideo-gramos garsinę prasmę, bet nebegalvojan-t apie pačią idėją arba apie daiktą: pvz., trumpų žodžių „burna“ — ra, „vanduo“ — ni, „garsys“ — ba ideogramos pavirto ra — ni, — ba fonemu ženklais visuose žodžiuose, kur tokios fonemos pasitaiko. Be tokių vienaskie-menių ideogramų, egiptiečiai pradėjo naudoti ir daugiaskiemines ideogramas, palikdami joms tik pirmojo skiemens fonetinę vertę: taip ideogramos sakalas fonetinė vertė buvo tik a ar ak, nors paukščio vardas ir, reiš-kia, jo pilno ideografinio ženklo tarimas bu-vo akhumu. Pamažu daugumas ideografinių ženklų, be jų daiktinės prasmės, įsigijo dau-giau ar mažiau komplikuoatą garsinę skieme-ninę bei silabinę reikšmę. Raštą toliau be-prastindami, egiptiečiai parinko eilę trumpas fonemas (vieno balsio ir vieno priebalsio), išreiškiančių ženklų ir davė joms tik vie-no garso bei vienos raidės reikšmę, tuo būdu

pietų metui, lyg burtininko mostu ties pā-šūre jau linksmam liepsnodav ugniaukurs ir ant iešmo pakabintame katile kunku-liuodavo vanduo. Susėdus aplink ugniavie-tę, prasidėdavo laimingiausia darbo dienos akimirka. Šiuo atžvilgiu mūsų darbovietėje buvo karališkos sąlygos.

Šio ceremonalo sudėtis neatimama da-lis yra jau Chulloros aprašyme minėtasis skardinis katiliukas billy, maždaug pu-santro litro talpos, kurį kiekvienas austra-las laiko savo spintelėje. Į tą savo billy įsižėręs arbatžolį ir cukraus, jis iš po krano išleidžia verdančio vandens ir po to sėdasi prie stalo — laimingiausias iš lai-mingiausiųjų. (Australija per metus išgeria 50 milijonų svarų Ceilono arbatos; jeigu ji nebūtų normuojama, gal išgertų dar ki-ta tiek.) Jeigu reikėtų nupiešti charakte-riingo australų darbininko paveikslą, tai būtų žmogus su billy rankoje. Kaip vokie-tis su alaus stiklu, prancūzas — su rau-dono vyno puslitrū. Tasa dažnai suodinas (su savo rauku) katiliukas dominuoja ir „biuruose, kabinetuose, tikrai aukšti val-dininkai interesantų akivaizdoje ant stalo laiko stiklinę su lėkštele (reikia ne su di-dele paklaida spėti, kad rašomojo stalo stalčiuje ir pas juos yra billy). Šis katiliu-kas kilęs iš prospektoriau, aukso gadinės laikų, kuomet arbatą gerdavo iš to paties indo, kuriame ir virdavo. Australų draugi-ngumo apogejus, kuomet jis pakviečia:

— Užsuk sekmdienį arbatos puoduką išgerti.

Mačiau pakvietimą į pobūvį senųjų imi-grantų organizacijos kur rašoma: „prašom atvykti penktą valandą išgerti puoduką arbatos“. Ne anglų kalba tai skamba gana keistai, nes mūsų kraštuose arbatą neat-skiiriama nuo stiklinės.

Darbovietėse, paprastai pradėjus darbą prieš aštuonias, jau devintą valandą susi-renkama į valgyklas gerti arbatą 15 minu-

čių, kurios įskaitomos į apmokamą darbo laiką. Po kelių valandų vėl susirenkama gerti arbatos visam pusvalandžiui (šis pus-valandis neįskaitomas į darbo valandas). Arbatą geriami ir darbo metu, su savim atsinešus billy. Arbatą geriami, baigus darbą, prieš varžuojant namo, kur šeima laukia su paruoštais pietumis ir . . . arbata. Mano draugas, Sidnejas Esperanto klubo sekretorius, vaishindamas arbatą, pareiškė, kad tai, ką mes dabar geriamo, yra vantos lapai, palyginus su prieškarine Ceilono ar-bata. Australui labai sunku paprašyti ko nors iš bendradarbio, tačiau normuojamos arbatos kuponų jie dažnai paprašo. Jo aky-se matyti tokia pati ugnelė kaip ir alko-holio, stovinčio prie baro laiptų ir netur-inčio pinigų dar vienam stiklui.

Mūsų gaujai sugužėjus į šį melancholiš-ką pastatą, australai, knibždėję po tas sa-las, nereiškė jokio entuziazmo, tačiau ne-rodė ir nepasitenkinimo: sėdėjo, pasistatė prieš nosis katiliukus, vartė laikraščius (rastus bevalant vagonus), lošė kortomis. Ko paklausti, draugiškai atsakydavo, bet šiaip mumis nesidomėjo. Prie mūsų priejo vienas darbininkas ir siurrealistine vokie-čių kalba pasisveikino. Jisai ketveris me-tus išbuvo Silezijoje kaip karo belaisvis. Kitas aukštai nuaugęs jaunas, melancholiš-kas (nesilaikęs australų keep smiling re-cepto) vyras užsnekinio gana gera vokiečių kalba, jo tėvai esą vokiečiai iš Düsseldorfo. Jis šnekėti dar šneka, tačiau skaityti vokiš-ka! nemokaš. Mums nusistebėjus, jis atsakė, girdi, vokiškos raidės yra kitiškieškos, negu angliškos. Mums labai buvo palankus sargas, nesigalėdams patarimų, informa-cijų, kurių mums šykštėjo raštines ir ki-toki oficialūs žmonės. Vienas darbininkas net gi prabilo lietuviškai. Tai buvo žydas iš vienos gražiausių Lietuvos vietovių Jur-barko, atsikraustęs į Australiją prieš 20 metų. Girdėdami pažįstamą, kažkuomet

Lietuvos parlamentarizmo pradžia ir galas (5)

Neribota seimo galia

Politiko problemos yra ribotos, todėl ir politikų valdžia turi būti apribota. Neribota valdžia gundo nelaimės ir pareika-lauja neriboto aukų skaičiaus.

— taip, anot britų Zemujų Rūmų atstovo Q. Hoggo, D. Britanijos konservatorių par-tija supranta politines problemas.

Politikos tikslas, aiškina toliau tas pats atstovas, patarnauti žmogui, tautai ir valsty-bei. Savo politine veikla konservatoriai ne-pretenduoja į tiesos monopolį.

Stai aukso žodžiai, kurių negalėjau ne-prisiminti, perskaitęs 1922 m. konstitucijos skyrių apie seimą.

Pirmas šio skryiaus straipsnis skamba la-bai įspūdingai. Seimą sudaro tautos atstovai, o konstitucijos 36 str. tiesiog reikalauja iš tautos atstovų vadovautis tik savo sąžine ir nesivaržyti mandatais. Stai kaip gražiai api-būdina konstitucija seimo atstovo sąvoką ir jo parlamentarinės veiklos pagrindus. Ta-čiau senesnis skaitytovas, atsiminęs seimų veiklą, gali paklausti: „Kodėl gi praktika buvo visai kitokia?“ Prieš atsakant į šį kla-simą, būtų pravartu truputį sustoti prie pa-rlamentarinio gyvenimo pobūdžio.

Parlamentarinių valstybių politinį gyve-nimą tvarko dvejoji nuostatai: rašytieji, į-statymų forma apvilktieji, ir nerašytieji — susidariusios tradicijos.

Rašytieji mūsų valstybės gyvenimo nuos-tatai yra mūsų valstybės konstitucijos dė-siniai, tradiciniai — mūsų politinių partijų papročiai. Tiesa, konkrečiai apie politines partijas mūsų, kaip ir kitose, konstitucijose nėra nė žodžio, o mūsų šios konstitucijos aukščiausiai minėtas straipsnis net draudžia at-stovui vadovautis partialiais pavedimais (mandatais). Tačiau praktiškai visi žino, kad politinės partijos egzistuoja ir faktiškai sprendžia visus reikalus.

Tai ir buvo visa mūsų politinio gyvenimo tragedija, kad mūsų politinės partijos turėjo vykdyti tradicinius politinio gyvenimo nuos-tatus, bet pačios neturėjo jokių tradicijų.

Partijų lyderiai buvo jauni ir amžiumi ir patyrimu. Jie dažnai nesuprato valstybės struktūros ir jos reikalų, jie perdažni at-sirasdavo rinkiminiame įkarštyje ir neturėjo tinkamo autoriteto nei savo partijose, nei, juo labiau, pas svetimus.

Paprastai tarpusavio parlamentarinių par-tijų susivienijimas tvarkomas, jei taip galima išsireikšti, sportiniais pagrindais, nelyginant tarp atskirų sportininkų komandų. Mūsų

paversdami silabinį rašymą į alfabetinį: fo-nemų ra, ni, si ženklai pavirto r, n, s rai-dėmis. Nebeadaug reikėjo kad egiptiečių raš-tas visiškai priartėtų prie mūsų laikų fonog-rafijos Jie turėjo 22 skirtingas artikuliaci-jas, kiekvienai jų išreikšti turėjo vieną ar kelis rašmenis, bet jiems nepavyko tų rašme-nių išskirti į pastovų alfabetą ir suteikti vi-siems ženklams be išimties paprastų fonemų vertę, nebeatsižvelgiant į ideografiją. Tą rašto revoliuciją padaręs finikičiai; egiptiečiai gi sustojo pusiaukey: iki krikščionybės pra-džios jų raštas liko sudėtingas piktogramų, ideogramų, silabemų ir raidžių mišinys, žo-džių, hieroglifai, mūsų laikų žodžio prasme, kurių iššifravimui pagrindus davė jaunas prancūzų mokslininkas Champollion tik 1822 m. (B. d.)

parlamentarinis sugyvenimas dažnai primin-davo girtų grumtynes kaime.

Per trumpą mūsų parlamentarinio gyveni-mo laikotarpį turėjome peryventi ir labai visais atvejais žalingą precedentą. Priešpa-sakutiniame seime, svarstant sustiprintos ap-saugos įstatymo projektą, liaudininkai ir so-cialdemokratai, nesiskaitydami su pirmininko įspėjimais, kėlė triukšmą salėje ir neleido kalbėti iš tribūnos. Pirmininko įsakymu į seimo salę atvyko policijos rezervas ir jėga išmetė opozicijos atstovus.

Paprastai Vakarų parlamentuose tokių priemonių tvarkai palaikyti prezidiumas ne-vartoja, šiaip policija būtų nuolatinis svečias Prancūzijos, Italijos net ir Vokietijos Bon-nos parlamento rūmuose. Vakaruose, atsto-vų temperamentui įkautus, daroma pertrau-ka, o po pertraukos disciplinariniu būdu nu-bausti atstovai į posėdžių salę nebeleidžiam-i. Su kantrybe ir taktu visados lengviau atstatyti parlamento orumą, negu policijos rezervo pagalba. Tokiu būdu atstatyta tvar-ka pakirto jauno parlamento orumą. Savai-me aišku, kad tai negalėjo neatsiliepti į par-tijų santykius ir savivaldybę.

Grįžtant prie konstitucijos teksto, negali-ma nekonstatuoti, kad steigiamasis seimas sau teisių nepasigalėjo, o kaikuriams atve-jais neujė net pertoli. Taip pagal 52 str. Respublikos prezidentas turi teisę paleisti seimą. Tai būtų normalus nuostatas, sutin-kamas ir kitų kraštų konstitucijose. Bet, perskaičius sekančią to paties straipsnio pastraipą, visas straipsnis atsiduria savotiš-koje šviesoje. Mat, išrinkus naują seimą tu-ri būti perrinktas ir prezidentas. Trumpai tariant, prezidentui suteikiama teisė dar prieš kadencijos galą paleisti seimą, bet, kad jis to nedarytu, jam grasoama perrinkimu. Tai yra savotiškas apsidraudimas.

Nemąžiau charakteringas ir 41 str., jį su-lyginus su 63-ju. 41 str. nustato, kad pre-zidentas renkamas slapto balsavimu absolu-tine balsų dauguma, t. y. posėdyje dalyvau-jančių balsais (tuo str. remiantis, A. Sme-tona 1926 m. buvo paskutiniojo seimo iš-rinktas prezidentu), tačiau 63 str. leidžia prezidentui ir ministriams kelti bylą tik vi-sų atstovų balsų absoluteine dauguma.

Atrodo, kad tinkamo prezidento iš rinkimui duodama mažiau reikšmės, negu ne-tinkamo prezidento ar ministerio atsakomy-bėn patraukimui.

Labai savotišką vaidmenį konstitucija pa-veda valstybės kontrolieriui. Paprastai pa-rlamentarinėse valstybėse tokio posto nėra, mes jį perėmėme iš caro palikimo. Pagal konstitucijos 48 str. prezidentas skiria ir at-leidžia valstybės kontrolierių, kuris atsako seimui ir atsistatydina, jam pareiškus ne-pasitikėjimą. Valstybės kontrolierius pagal 62 str. turi teisę patariamuoju balsu daly-vauti ministerių kabineto posėdžiuose. Vėl nenuseklusimas. Iš vienos pusės lyg norėta valstybės kontrolierių padaryti nepriklauso-mą nuo ministerių kabineto, iš kitos pusės, suteikus seimui teisę jam reikšti nepasitikė-jimą, jis tų pačių tampa priklausomas nuo seimo daugumos pastatytos vyriausybės. Kiekvienas jo priekaitas vyriausybei auto-matiškai išsūkia seimo nepasitenkinimą ir jo atsistatydinimą.

Nusistovėjusia seimo praktika, valstybės kon-trolierium buvo skiriamas asmuo iš valdan-

čios partijos. Tokiu būdu minėtas konstitu-cijos paragrafas virto fikcija.

Tenka pastebėti, kad per visą parlama-rinį laikotarpį buvo tik vienas atsitikimas, kuomet seimas pareiškė nepasitikėjimą val-sybės kontrolieriui. Atsitiko tai su Zubri-kiu, kuris nepasitenkino pasiūlymu atstia-tydinti, o būtinai reikalavo seimo pasisaky-mo. Svarstant pasitikėjimo klausimą, visi at-stovai vienbalsiai pareiškė nepasitikėjimą. Tai buvo vienintelis atsitikimas, kuomet seimas buvo visiškai vieningas.

Nėtinckama ir konstitucijos 24 straipsnio redakcija, ypač jo antrosios dalies, kuris apa-tarė, kas gali būti renkamas į seimą. „Tu-rintieji nemažiau kaip 24 metus amžiaus“ — štai, kas ten pasakyta. Nenurodyta, nei kas negali būti renkamas. Atrodytu, kad valsty-bės tarnautojus į seimą rinkti būtų tikrai netikslu, jau vien dėlto, kad, būdamas sei-me, jis negalės eiti savo pareigų. Be to, kaip seimo nariui jam teks gal ir pasisakyti prieš savo ministerį, jam net nepasitikėjimą iš-reikšti. Mūsų seimai šį klausimą aiškino pa-klau reikala ad hoc ir ad personam. Taip dr. J. Staugaitis, būdamas atstovu visuose sei-muose, sugebėjo tuo pačiu laiku būti ir Kau-no valstybinės ligoninės direktorium, t. y. vi-daus reikalų ministerijos tarnautoju.

Nors konstitucija ir buvo svarstyta 2 me-tus, teisiniu požiūriu ji buvo labai silpnas kūrinys. Joje yra straipsnių, kuriems papras-tai konstitucijose nėra vietos, o trūksta pa-grindinių konstitucinių dėsnių.

Geriausiu pavyzdžiu šiam teigimui patil-suoti yra 101 straipsnis, kuriame pasakya, kad blaivybei palaikyti valščiaus piliečių vi-suma turi teisę spresti svaigiuųjų gėralų pa-davinėjimo įstaigų laikymo klausimą save gyvenamajam rajone. Šitas straipsnis labai tikty į svaigiuųjų gėralų mažmeninis pa-davinėjimo įstatymą, bet ne į konstituciją. Ge-riau konstitucijoje būtų konstatuota, kad į-satymai neveikia atgal; tų elementarinių tei-sės dėsnių dažnai norėta pamiršti.

9 straipsnis teigia, kad niekas negali bū-ti kartu Lietuvos ir kurios kitos valstybės piliečiu, užkirtu kelią išeiviams būti Lie-tuvos piliečiais, o neturėdami piliečių teisių, jie negalėjo įsigyti Lietuvoje nekilnojamojo turto!

Nevykęs buvo ir 7 straipsnis, kuriame a-praštas valstybės ženklas „baltas Vytis rau-doname dugne“. Toks nevykęs apribūdi-mas inėšė daug painiavos ir nevienodumo. Jei konstitucijos autoriai būtų susipažinę su Rusijos imperijos pagrindiniais įstatymais (konstitucija), kurie pagal 116 mūsų kon-stitucijos straipsnį turėtų veikti ir pas mus, tai ten rastų smulkų Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės valstybės ženklo aprašymą ir net ženklo piešinį.

Baigdamas savo pastabas dėl konstitucijos, negaliu nepažymėti, kad ji net ir paskelbta buvo netinkamu būdu. Du parašai; laikinai einančio susisiekikimo ministerio pareigas Tamoševičiaus ir laikinai einančio gu-dų reikalams ministerio D. Siemaškos parašai nebuvo suderinti su pa-čios konstitucijos nuostatais. Konstitucija nežino jokių „laikinių einančių pareigų“. Ministerių kabinetas sudaromas iš ministerio pirmininko ir kitų ministerių (56 str.) Jeigu ministeris negali eiti laikinai savo pareigų, jo pareigas eina kitas ministeris, bet ne mi-nisterijos valdininkas. (B. d) Chronos

privalai atlikti tam tikrą uždavinį. Ar ji anksčiau ar vėliau atliksi — tavo reikalas. Tu turi tikrai už darbo kokybę atsakyti inspektorui, kuris kartais kontroliuoja rezultatų ir raštu papraso pasiaškinti. Tos inspekcijos yra lyg vielių šepetys po nosi-mi, idant darbininkas neužmirgtų. Mūsų šiai pradžioje, gavę tokius raštelių, pleškinda-vo ilgiausius pasiteisinimus, kancelarija vėl siugdavo popierius, papunkčiui sugrėdin-dama argumentus. Ta daina tęsdavosi iki begalybės, mūsų šiekiam europiniu pa-pročiu ieškant „teisybės“, o valdžiai (uni-versaliniu papročiu) nusileidžiant. Austra-las, gavęs tokį popierėlį, trumpai nusikei-kia, pasirašo apačioje „atkreipiau dėmesį“ ir, pasiėmęs billy eina arbatos gerti, žino-damas, kad susirašinėjimas su valdžia yra baigtas iki sekančios kontrolės.

Jeigu, pradėdamas pamainą, australas gauna blogą darbą, jis nė vienu mostu ne-papardos, kad tai jam nepatinka, bet su šypseną ima įrankius ir eina, kur veda bo-sas, nors abudu žipo, jog tai ne pyragai. Jeigu jam darbas galutiniai įkyri, tai jis, išsivalęs spintelę tiesiai išėina kito darbo ieskoti. Pėtnyčinė nuotaika, kritiškumas labai blogai veikia australų skilvį, nors ir surūgėlis bei optimistas, prieš ateidami į darbą, abudu būtų turėję lygaus masto as-meninių nemalonumų. Senieji neanglosak-sinės kilmės imigrantai visuomet paten-kinti, vaidina gera nuotaiką, šypsoi. Vien-as senas jugoslavų ateivis, suriestas kar-tą išjaua antpuolių, mėtydamas kojas į ša-lis, atėjęs į darbovietę šypsodavosi, nė vie-no pikto žodžio nepasakydamas ligonni draudimo agentų adresu. Tai yra australiš-ka. Buvome liudininkais, kai žmona, aė-jusi į darbovietę, surengė triukšmingą teis-mą savo vyrui, kuris prasiunkus audrai vėl šypsojosi, gerdamas arbatą.

(B. d)

Tulžies išsiliejimas ar dvasinis nusialinimas?

Prieš kelis mėnesius vienas vokiečių laikraštis su gera humoro doze aprašė centro partijos (kairiųjų katalikų) pirmininkę Helene Wessel, pavadindamas ją juodoju dragūnu. Vietos prokuratūra pasiūvė laikraštį „priegriebti“ už įžeidimą: Wessel vardu paruošė skundą teismui ir pasiūtė jį pasirašyti. Ši, gavusi pasiūlymą, taip pasipiktino, kad skundą tuojau persiuntė ją tariamai įžeidusiam laikraščiui.

Pas mus irgi panašiai atsitiko. Keletas vienos provincijos gyventojų, neradami po ranka prokuratūros, nutarė patys atlikti jos pareigas ir išsirengė žygin prieš mus. Mums atrodo, kad tuo jie laikam atliks tik meškos patarnavimą. Tegul tarp savęs aiškinasi. Šiuo tarpu mes tik skelbiame, kaip jie reikalavo, jų raštą ištaisai, gretimoje skiltyje pridėdami savo trigrams.

Lietuvių bendruomenė Blomberge susirinkus šiandien į mitingą, išsklausius pranešimų, kalbų — konstatavo, kad vieninteliama Vakarų Vokietijoje leidžiamame lietuvių kalba „Lietuvio“ savaitraštyje pasirodo keisti su lietuviška dvasia ir tautiniu solidarumu nesideriną straipsniai bei informacijos. Kadangi visa tai, kaip atrodo, nesibaigia ir šis savaitiškas ir tendencingas skaitytojų, erzinimas tęsiasi ir toliau, nusprendė pagaliau prieš tuos laikraščio nukrypimus reaguoti ir pareikšti dėlto.

GRIEŽTĄ PROTESTĄ

Kartu atkreipia visų lietuviškų bendruomenių dėmesį, kad iš žemiau nurodytų faktų jos padarytų atitinkamas išvadas.

1. „Lietuvyje“ 6 (51), 7 (52), 8 (53) Nr. Nr. atrodo ir toliau bus tesiami Chrono (!) straipsniai „Lietuvos parlamentarizmo pradžia ir galas“. Tuose straipsniuose išniekinama savanorių kūrėjų krauju apginta įstatymų leidimo institucija, Steigiamasis Seimas, demokratiniu būdu išrinktas, pirmoji Lietuvos konstitucija, seimo atstovai, politinės partijos, išleistieji įstatymai, jų autoritetas, vykdytojai. Pašiepama taikos sutarčiai pasirašyti su Sov. Sąjunga delegacija, ir jos nariai paverčiami visiškais neišmanėliais, o pats autorius, pasirėmęs žydo Rozenbaumo pasakojimais, kad Lietuvos sienas nustatė Rozenbaumas su Joffe, pagal žydų maldų apeigas, — tuo įžeidžia lietuvių tautą. Dėl visų čia išvardintų ir neišvardintų šmeižimų minėtuose aprašymuose lietuviams negali likti pasyvūs stebėtojai, bet visu griežtumu pasmerkti savitraščių „Lietuvį“ ir tų straipsnių autorių, nes tie straipsniai visiškai sukompromituoja patį gražiausią ir entuziastiškiausią Lietuvos valstybės kūrimo ir kovų laikotarpį.

2. „Lietuvis“ 7 (52) Nr., išleistas rytojaus dieną po Lietuvos Nepriklausomybės Šventės, Vasario 16. Redakcija nerado reikalo tai dienai paminėti atitinkamo straipsnio, vaizdų, ir tai dienai atžymėti neskyrė savitraštyje pirmosios vietos, bet pirmojo puslapio apatinę dalį ir nedidelį skyrelį paskutiniame puslapyje, o tuo tarpu daugiau vietos rado straipsnis apie karaliaus Faruko meilužes ir p. 1. paminėtas Chrono straipsnis. Dėl tokio Lietuvos Nepriklausomybės Šventės nuvertinimo vieninteliame lietuvių laikraštyje Vokietijoje lietuviams negali likti abejingi, bet tokį „Lietuvio“ elgesį kuo griežčiau pasmerkti.

3. „Lietuvis“ Nr. 24/25 įdėjo Greimo straipsnį, kuriame įžeidžiamas lietuvių kalbos senumas, grožis, jos žodžingumas ir visa, kuo lietuvių kalba gali didžiulius prieš kitas kalbas. Dėlto mes pasmerkiame to straipsnio autorių ir tuos, kurie duoda jo straipsniui vietos savo laikraštyje įžeidinėti brangiausią lietuvių turtą, jo gimtąją kalbą.

4. Diepholz vokiečių laikraščio žinutė, liečiančią Gen. Plechavičių, „Lietuvius“ 8 (53) Nr. perteikė su malonumu, nes ten Gen. Plechavičius pavadinamas nusikurusi darbininku ir skenduoliu. Mes aiškiai žinome, kad vokiečiai tikrai jį norėtų matyti tikru skenduoliu ir negyvėliu, nes Gen. P. Plechavičius turėjo pakankamai lietuviškos drašos pasipriešinti jų užmačioms. Bet kuo yra praskaltę Gerb. Generolas „Lietuviui“, kad jį papuošė minėtai epitetais, pristato be jokių komentarų lietuviškai visuomenei?

5. „Lietuvis“ 2 (47) Nr. paduoda iš bolševikinio „Tėvynės Balso“ žinias, šmeižiančias Vokietijai Veiksmų ir Šalpos Darbuotojų sąjungai. Toks bolševikinis spaudos be komentarų perteikimas, necharakterizavus to asmens, kuris tuos šmeižtus skelbia, nepatarnauja, bet kenkia Vokietijai Veiksmų ir Šalpos Darbuotojų sąjungai.

6. „Lietuvyje“ 1 (46) Nr. tilpęs aprašymas, liečiantis „akiniuotą pareigūną“, žemina Mažosios Lietuvos lietuvius ir tuo aštrina Mažosios ir Didžiosios Lietuvos santykius.

7. „Lietuvyje“ 3 (48) Nr. pašiepia š. m. sausio mėn. 12—13 dienomis įvykęs susivaišavimas „Priemonės lietuvių išlaikyti“ apsvaistytį. Iš to susivaišavimo savitraščių nieko gero nematys ir sarkastiškai jį pavadina „pasivaikščiavimu ant debesų briaunos“.

8. „Lietuvio“ 6 (51) Nr. „Paminkliu statyba“ ir 7 (52) Nr. straipsniu „Dėmesio, prabilo Probst Titelbach“ įžangoje skaito planavimus Lietuvos ūkiui atstatyti neaktualiais ir tų planavimų darbuotojus — asmeniškais garbės ieškotojais. Savitraščio manymu, tas viskas pasens ir uieis niekais. Atrodytų, kad savitraščių kolektyvas netiki (o gal nenori) greičiau Lietuvos išlaisvinimu ir jos ūkio atstatymu.

9. 1949. XII. 11. d. didžiausias vokiečių laikraštis „Die Welt“ savo sekmadienio lai-

doje „Die Welt am Sonntag“ įdėjo didelę antraštę straipsnį, pavadintą „Litauens Widerstand wächst“ — Lietuvos pasipriešinimas auga, kur su tikru nuosirdumu ir pagarba aprašinėjama Lietuvos kova prieš bolševizmą ir vadina Lietuvos partizanus geriausiai organizuotais Rytų Europoje. „Lietuvius“ 44—45 Nr. šį retą straipsnį suniekina ir išjuokia savo apžvalgoje „Metams keičiantis“. Lietuvos išgamų komunistų pavyzdžiu jis visa tai vadina istorijėmis bei fantazijomis, informuodamas skaitytoją: „Hamburgiško „Die Welt“ sekmadienio laida „Die Welt am Sonntag“ pasakoja milijonams savo skaitytojų (ne be romantiškų pagražinimų) apie Lietuvos pasipriešinimą ir daro išvadas, kurias galima pasidaryti ir iš „Spiegel“ fantazijų“.

Ir toliau pavarčius savitraščio lapus, rasime dar daug panašių faktų, kurių čia visų nesuminėsime. Susidaro įspūdis, kad savitraščių „Lietuvius“ turi vieną sau uždavinį: nuvertinti visus, kas ne taip galvoja ar veikia, kaip to savitraščio kolektyvas, nuvertinti praetis įvykius, veikusias svarbiausias institucijas, pakirsti entuziazmą ir aukojimosi norą lietuvių tremtinių tarpe, ir įvairiai klyti tarp vykdomųjų veiksmų ir tremtinių bendruomenės. Todėl savitraščio kolektyvo kryptis ir jo ideologija netarnauja bendram lietuvių Tautos labui, o kelia neapykantą ir susiskaldymą, tuo patarnauja tik mūsų priešams.

Prieš tas negeroves Blombergo lietuvių bendruomenė griežtai protestuoja, ir kol jos nebus išlygintos, atsisako savitraščių „Lietuvį“ prenumeruoti ir prašo VLIKą panaudoti savo galią ir autoritetą, kad būtų leidžiamas laikraštis, atitinkantis lietuviškos visuomenės dvasią ir interesus.

Blombergo bendruomenės mitinge įgalioti pasirašyti:

Dipl. inž. mišk. B. Augustaitis,
Kun. A. Račkauskas, stovyklos klebonas,
Dipl. agr. J. Andzevičius, A. P. Bagdonas,
Dr. Vaituška, R. Butkus.

Parašus tvirtinti ir pritariti:
St. Tamulaitis, Komiteto pirmininkas

Apvalus antspaudas su Vyčiu:
Lietuvių Stovyklos Viršininkas

Sv. Kazimiero diena

Bremeno-Grohno pereinamoje stovykloje buvo paminėta iškilmingomis mišlomis, smulkininko Iz. Vasyliūno religinės muzikos koncertų (vyskuop Baranausko smuiku!) bei akademija. Paskaitą skaitė emigrantas prof. Krivickas. Concerto klausėsi ir daug svetimšalių. Vasyliūnų vargonais palydėjo olandas C. J. Clement.

K. V. S.

Vasario 16 Atlante

„Generolo Sturgis“ oficiozas vasario 16 d. skelbė, kad jo 1310 keleivių, jų tarpe 113 lietuvių, yra nutolę nuo Bremerhaveno (per 10 dienų) tik 1421 jūros mylių, iki New Yorko dar buvo 2296 mylios. Vėjo stiprumas: 81 Tas labai stiprus vėjas ir buvo kaltas, kad nepaisant vidutinio greičio 12,56 mazgų buvome taip netoli nuplaukę. Tuojau po tų svarbiausių žinių „Sturgis Daily News“ skaitytojai sužinojo, kad šiandien yra Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo diena. Trumpą tai pragai paminėti str. puošė Vytis.

Nepaisant siaučiančios audros lietuvių grupė Balio Raugo iniciatyva pasiryžo Vasario 16 tytomis nepraleisti. 18 val. laivo pobūvių salėje, dalyvaujant laivo vadovybei, IRO, ukrainiečių, estų ir latvių atstovams įvyko minėjimas, kurį jautria kalba pradėjo Balyš Raugis, prašydamas tylos minute pagerbti žuvusius dėl Lietuvos nepriklausomybės. Dr. Binkytis Vasario 16 d. reikšmę nupasakojo anglių kalba. Po to greitomis suorganizuotas chorėlis, Fidlerio diriguojamas, padainavo 5 lietuviškas dainas, o šešiametės Jorūnė Jonikaitė ir Irena Naujokaitė, pasipuošusios tautiniais drabužiais padeklamavo patriotinius eilėraščius. Estų, latvių ir ukrainiečių atstovai pasakė jausmingas, momentui pritaiktas kalbas ypač estas. Minėjimas baigtas tautos himnu. Laivo salę puošė Vytis, kurį nupiešė dailininkas Tričys.

J. K.

MIELIEJI BENDRADARBIAI,

Daugelį Vasario 16-tos minėjimų aprašymų iš Vokietijos stovyklų ir užsienių (Australijos, Olandijos, ypač JAV ir kt.) gavome gerokai pavėluotai ir abejuose praeituose numeruose nesusėjęme panaudoti, o ši kartą buvome priversti tam skirtoje vietoje pakalbėti kitais klausimais. Atsiprašdami už jų nepanaudojimą, mes nuoširdžiai visiems dėkojame už bendradarbiavimą ir kviečiame mūsų nepamiršti ir ateity.

Džiauta dirba

Chicaga - tai ne Hanava. Džiauta į „džio-bą“ visą valandą turi važiuoti. Strytkary dar lengviau yra susigaudyti, bet su tuo požeminiu tai tikra bėda. Nulipi žemyn, o ten šviesu šviesos pliskina akis. Skersai, išilgai, aukštyn ir žemyn lekia kaip pašėlę požeminiai. Nepataikys išėsti, tai atgal jau be pagalbos ir negalvok grįžti. Pagalba surasti irgi ne taip lengva. Visi kalba angliškai, bet Džiauta ir su žodyno pagalba nepajėgia susikalbėti. Ką jis sako supranta, bet ką jam — tai nežodžio.

Pradžioje laikėsi prieteliui į skverną įsikabinęs, tai visada laiku darban nuvažiuoja. Vakar atvažiuo Lukas. Džiauta jį stotyje sutiko, nes šventą dieną pagal bažnyčios įsakymus šventė. Išilinksmo. Luko jau visas pusmetis kaip nematė. Dallonai išpūdiatis iki vidurnakčio. Nemiga ir nuovargis šiek tiek kankino, bet Džiauta laiku išsirušė į darbą. Požeminiams jam taip šviesa susikryžavo, kad jis tik už kelių stotijų susivokė ne ta kryptim važiuojęs. Išlipo. Priešinga kryptim atgal grįžo ir vėl nepataikė. Laikas bėgo, o Džiauta plūso, savo darbovietės beiškodamas. Laimė susitiko bendradarbi, kuris ir atvedė į „džio-bą“ tik kelias minutes pavėlavus.

Kaip „general-farmeris“ Džiauta mokėjo visus žemės ūkio darbus, bet kaip matė, jis iš farmos pabėgo. Dar Hanavoje jis buvo užsirašęs į Kanadą farmeriu, bet nepavyko pralįsti. Suklupo gana dėl juokingo daikto. Konsulas paklausė:

— Ar ilgai ūkyje dirbt? — Nuo pat mažens, valdžiau tėvo ūkį prie Kietaviškių.

— Pasakykit kaip kelias karvė? — Karvė. Na, taip, kaip karvė.

— Taigi papasakokit pirmutinėm ar paskutinėm kojom pirma? — Bala ją žino, tą karvę, kaip jį ten kelias? galvojo Džiauta ir neširuošė taip greit atsakyti.

— Prašyčiau, — ragino konsulas.

— Pirmutinėm, — spėja Džiauta.

— O arklis? — duoda naują klausimą konsulas.

— Arklis? Arklis — paskutinėm pirma, — mikičiaja Džiauta.

Ar atėjo kada nors kuriam ūkininkui mintis stebėt, kaip jo karvutės ar žirgai kelias? Tarp stotikų buvo ir Džiauta. Jei paklaustu jo paties, kaip jis rytą iš lovos kelias, Džiauta nesugebėtų atsakyti. Taip Kanadon jis ir nepateko. Buvo tai jo laimė ar nelaimė, dar nežinia.

Dirbdamas garsiakalbių fabrike, nuolat suko galva, kaip čia pagarsėti, kad aukščiau būtų iškilty. Ne dėl pagyro, bet va, kad vie-

— Good morning, dear workers! Visi nustebė, iš kur tas balsas aidėjo. Džiauta trynė rankas, bet niekam nieko nesakė. Laukė, kol bosas ateis. O ateiti iš savo ofiso jis turi. Ir ten jam staugina yra paruošta.

Laidus per rankas leidamas, lyg sūlio galo ieškodamas, bosas artėja prie Džiautos stalo. Boso veidas nieko gero nežada. Džiauta pradėjo būgštauti. Laidai baigėsi po Džiautos stalu.

— Na, misteris Džiauta. Iš kur jūs šią visą medžiagą ir laiką paėmėt? Labai puiku, kad už mane garsiakalbis yra pasveikins, bet ateityje prašyčiau tą darbą dirbti, kuris nurodytas. Visokios išdaigos mums kainuoja dorelius, mokė bosas.

Nuliūsti Džiauta nenuliūdo, bet labai nesidžiaugė. Jo kelių vakarų triušas nuėjo niekais. O, rodos, buvo nebogai į garsiakalbio tinklą patefono plokštelę sujungęs, taip, kad, darant duris, įsijungdavo ir „Good morning, dear workers“, skurydavo. Bosui ant stalo ištaise šviesas, bosas užsidegavo, prasidedant ir baigiant darbą ir pertraukę pradžia bei pabaigai pažymėti. Bosas nelabai įvertino jo pastangas. Tegul, kad kada nors susipras.

Dar Hanavoje Džiauta klausdavo prietelių: — Ką man pirkti: automobilį ar batus? Prieteliai, pažūrėję į jo nudruskusius be puspadžių batus, atsakydavo:

— Žinai ką, Petrai, pirk geriau batus. Kažkaip negražiai išrodo, kai iš nuosavo automobilio basas išlipo.

Paklausė Džiauta ir visai naujutėliais pusbačiais sėdo į laivą. Bet juokai savo, rimti darbai savo keliu. Chicagoje jam greit pavyko dolerių pluoštelį susikalti. Atidavė prieteliams skolas, pasinėjo farmeriui už liežuvi ir makaronus, porą paaukojo Encėvėč organizacijai, neužmiršo ir tautietį nelaimėje suselpti, bet kišeniuje ilgiau pasigraibius dar vis vienas kitas doreliukas susigraibydavo.

Rūbų irgi išsigijo, bet skrybėlę dar vis tą pačią. Ziežmariuose pirktą, nešiojo. Nors jį jau kelis kartus spalvą pakaitė, bet dar kaip nauja išrodė. Džiauta pradėjo vėl juokauti:

— Patarkit, prieteliai, ką pirkti: skrybėlę ar automobilį?

— Gal jau ir automobilis geriau būtų. Jį ir be skrybėlės gali vairuoti, — nurodė prieteliai.

Sekantį sekmadienį prie parapijos šventoriaus, dulkių debesį keldama, sustojo mašina. Mašina, kaip mašina. Pirmąjį tvaną Nojus arkoje jį nepergyveno, bet, atrodo, tuojau po atoslūgio statyta. Ratus visus keturis turėjo; signalas — kaip parapijos orkestras didžioji triūba; dar ne visos spyrūklės buvo

(Nukelta į 6 psl)

7 skaitytojų netekus

7 skaitytojai mums pranešė, kad jie toliau neprenumeruos mūsų laikraščio. Ar jie jį iki šiol prenumeravo, nežinome, tačiau motyvai toliau neprenumeruoti yra gana įdomūs...

Ir kam visas tas kruopštus darbas? Tik tam, kad išrodžius, jog LIETUVIS varo kylį tarp veiksmų ir visuomenės! Sakoma, kad pasitaiko katalikų katalikiškiesnių už patį popiežių...

Ajvirai kalbant, mes tokio puolimo laukėme jau anksčiau. Savaime aišku, kad nepriklausomas, daug žinąs, nors dar ir neviską parašęs laikraštis yra nemalonus tiems, kurie rengiasi prisūsti ant tikrų ar įsivaizduotų laurų...

Todėl ir tie, kuriuos LIETUVIS vienu ar kitu būdu tyčia ar netyčia „užkabino“, nebesitveria savo kailyje. Neturėdami supratimo apie spaudos teises ir pareigas, jie nutaria greičiau „gyvenimo diktuojamą“ priemonių...

Redaktorius buvo patrauktas garbės teisman. Teisiškai žiūrint, žinutė, kuri davė tam akstiną, nėra bylos verta. Todėl ir senas spaudos vilkas, DRAUGO vyr. red. kun. Prunskis, rašo, kad greičiausiai ne vien dėl tos žinutės byla keliamą...

Ir prieš ką tas rūpestingai suorganizuotas, bet nevisai vykusiai pravestas puolimas? Prieš porą žmonių, kurie prieš maždaug vienerius metus užėmė kitų apieštą poziciją Vokietijos lietuviškos spaudos bare...

Kan. Kapečiūnas privaičiame pasikalbėjime neseniai pareiškė, kad šiuo metu Vokietijoje lietuvių katalikų yra tik 7.000. Kadangi LIETUVIO skaitytojų didžiąsą dalį sudaro D. Lietuvos tremtiniai, kurių daugumas yra katalikai, tai atrodytu, kad bendras lietuvių skaicius, iš kurių LIETUVIS galėtų verbuoti sau skaitytojus yra nedaug didesnis...

Bet mes nepretenduojame į spaudosmonopolį. Kas nori, gali stoti mūsų vieton. Gali pradėti leisti geresnį laikraštį. Kas nori, gali užsisakyti mūsų, ir nuo jo atsiskirti. Negaudami iš niekur paramos, mes nesiteiraujame ir nurodymų, Galbūt iš asmeninių interesų taško žiūrint, LIETUVIO redaktoriams ir bendradarbiams būtų buvę naudingiau sėdėti IRO raštininkų kėdėse, bent nebūtų reikalo pyktis...

C/Kartotekos skelbimas Nr. 15

- Iš JAV ir kitur yra ieškomi šiame skelbime išvardinti asmenys. Ieškomieji ar apie juos žinantieji, malonėkite atsiliepti C. Kartotekai kartu nurodant skelbimo eilės Nr. ir įdedant reikiamą kiekį pašto ženklų atsakymui apmokėti.

Džiauta dirba

(Atkelta iš 5 psl.)

iš pasosčių išlakte. Sėdėti buvo patogiu, o stogas buvo dangum, anot tos pasakos, dengtas.

Iš mašinos išlipo, storą cigarą laikydamas, mūsų Petras Džiauta. Skrybėlės, žinoma, neturėjo. „Du grybų ir barščius perriebu“ — sako patarėlė, tai pirks šį Nojaus arkos vienlaiškį, nuo skrybėlės atsiskakė. Prietelkai puolė sveikinti ir margaryčiams kvietė. Džiauta niekada nebuvo išdidus. Besiverždamas iš salūno po gerų magaryčių, Džiauta dėstė:

— Sumokėjau šimtuką. Ne kas, bet vis raitai sukasi ir ne pėsčias, taip sakant. Benzino litras 3 centai, tai man kelias pigiau atsieina, negu važiuojant tais strytkariais arba sabvėju. Kai užkalsiu daugiau, pirksiu šefroletą. Tada ir jum nebus gėda su manim važiuoti.

Sakau, Džiauta dirba ir užsidirba. Gal kitam reiktų ir pavydėti, bet ne Džiautai. Nejuociomis pateko visuomeninės veiklos sūkurin. Paleido šūki: „Kurkim nepriklausomas DP organizac.“ DP vardo jis nesikratė.

— Svarbu, kad aš lietuvių vardą svarų išlaikyti, DP ar ne — man visvien.

Senosios Amerikos organizacijos nepaten-

Vasario 14 d., po sunkios ligos, Göttingene mirė sulaukęs 80 metų amžiaus, žymus vokiečių kalbininkas, didelis indoeuropiečių, ypač keltinų kalbų, žinovas ir lietuvių kalbos tyrinėtojas, ilgametis Göttingene Georg-August universiteto profesorius Eduard Hermann.

Prof. E. Hermannas gimė 1869 m. gruodžio 19 d. Saueris Bavarijoje, Koburge. Kalbotyros mokslus studijavo Jenos, Freiburge ir Leipzigo universitetuose pas garsius kalbininkus, kaip lyginamosios sintaksės tėvą Delbrücką, Fr. Kluge, Thuneyseną, Sieversą, Holzmanną, Windischą; filosofijos mokslus — pas filosofus Liebmanną, Wundtą ir kt.

1894 m. Jenoje baigęs universitetą su teise dėstyti lotynų, graikų, vokiečių kalbas ir filosofijos propedeutiką, dirbo pedagoginį darbą ir gilino kalbotyros studijas. 1894—1903 m. mokytojavo Koburgo gimnazijoje, vėliau ligi 1913 m. — Bergedorfo Hanzos mokykloje, kur paskelbė ir pirmuosius savo liuanistininius darbus. 1913 m. buvo pakviestas į Kielio u-tą indogermanistikos c. o. profesoriumi, 1915 m. — ord. prof. Frankfurto a. M. u-te, o nuo 1917 m. — Göttingeno u-te,

kur dirbo ligi pat mirties (nuo 1937 m. kaip emeritas).

Prof. E. Hermannas Göttingeno u-te eilę metų dėstė tarp kitų dalykų ir lietuvių kalbą, paskutinių metų vedė tik liet. kalbos pratybas. Sis mokslininkas-kalbininkas per kelias dešimtis stropaus darbo metų yra parašęs 125 veikalus įvairiais kalbotyros ir kalbos filosofijos klausimais ir 313 įvairių recenzijų bei kitokių straipsnių. Už nuopelnus mokslui prof. Hermannas buvo išrinktas kelių mokslų akademijų filologų draugijos nariu.

Iš jo liuanistinųjų darbų, pažymėtini yra šie: „Apie liet. kalbos sujungtinių sakinių išsirutuliojimą“ („Über die Entstehung der lit. Konjunktionalsätze“), 1912 m., „Lietuviškos studijos“ („Litauische Studien“), 1929 m., „Lietuviškai vokiškų pasikalbėjimų knygelė“ („Litauisch-deutsches Gesprächsbüchlein“), 1931 m., „Bendrinė liet. kalba kaip bendrojo kalbos mokslo problema“ („Die lit. Gemeinsprache als Problem der allgemeinen Sprachwissenschaft“), 1929 m.; straipsniai — „Apie liet. tarmių skirstymą“, 1948 m., „Lietuvių veiksmažodžių kirčiavimas“ (skait. 1949 m.) ir daug kitų darbų bei recenzijų įvairiuose mokslo žurnaluose. Liko dar nebaigtas (rankraštyje) jo didelis 3 dalių veikalas „Įvadas į liet. kalbą ir kultūrą“, kuriam velionis apie 20 metų rinko medžiagą ir skyrė paskutinius savo gyvenimo dienas.

Prof. E. Hermannas lietuvių kalbos mokslo tikslu yra 4 kartus lankęsis Lietuvoje (1925-30 m.) ir ją pėsčias išvaikščiojęs, užrašinėdamas atskiras tarmes. Jis taip pat yra savo ranka nupiešęs daug škių iš žymesnių Lietuvos vietų. Prof. Hermannas turėjo daug draugų mūsų kalbininkų, rašytojų ir visu-

menės veikėjų tarpe. Dr. J. Basanavičius jam net rekomendacinį laišką parašė palengvinti jo kelionei po Lietuvą. Jo glaudūs santykiai su lietuviams nenutrūko ligi pat mirties.

Prof. Hermannas be savo mokslinių darbų lobyno paliko ir didelę biblioteką, kurios žymią dalį užima liuanistikos skyrius su labai vertinga liuanistikos mokslui literatūra. Siame skyriuje yra iš pačių pirmųjų liet. kalba rašytų leidinių, kaip Sirvydo „Dictionarium trium linguarum“, Bretkūno „Postilla“, pirmieji biblijos vertimai, periodinės spaudos — „Nusidavimai apie evangelijos prasiplatinimą tarp žydų ir pagonių“ 1832—59 m., „Keleivio“, „Aušros“ komplektai; toliau, naujųjų laikų leidinių — Archivum Philologicum, „Tauta ir Zodis“, „Lietuviška Enciklopedija“, Zemaitės, V. Krėvės, Vaižganto, Vienuolio, Satrijos Raganos ir kt. rašytojų veikalų komplektų ar atskirų knygų.

Paskutinis velionies pageidavimas buvo, kad jo biblioteka jo vardu atitektų lietuvių mokslo įstaigoms.

Prof. Hermannas buvo vienas iš labai nedaugelio svetimaučių besidominčių lietuvių kalba, su jo mirtimi netekome dar vieno žymaus lietuvių kalbos tyrinėtojo ir mokslininko. Jis yra vertas didelės pagarbos ne tik kaip mokslininkas, bet ir kaip žmogus savo nuosirdumą ir visokeriopą pagalbą parodęs visiems, kurie į jį kreipėsi.

Göttingeno lietuvių ir latvių studentai, palydėdami savo mylimą profesorių į amžiną poilsio vietą, uždėjo ant jo karsto vainikus.

Velionis yra palaidotas gražioje Göttingeno kapinėse šalia savo dviejų vienintelių sūnų, dar prieš II Pasaulinį karą tragiškai mirusių, kapo.

NKVD tinklas . . .

(Atkelta iš 3 psl.)

nių komisiją. Ji nutaravo, ar asmuo turi teisę naudotis DP statusu. Komisija veikė panašiai kaip ir NKVD „trijų kolegija“. Jos nutarimai buvo galutiniai. Tik vėliau, po masinių protestų ir savizudybių bangos, buvo sutikta komisijos nutarimus peržiūrėti. Tose skryningo komisijose dalyvavo amerikiečių informacijos tarnybos karininkai ir UNRRAos tarnautojai. Beveik kiekvienoje tų komisijų bent vienas narys buvo toks, kuriam mes turėjome įtakos, kuris tiesiogiai ar netiesiogiai turėjo ryšį su mūsų agentais.

Amerikiečių karininkai dėl problemos nedaug nusimanė apie DP reikalus. Be to jie nedaug susipažinę su rytų Europa. Apskritai, jie buvo širdies žmonės ir DP kvotė švelniai. Kiek sykių prieš amerikiečių karininką stovinčiam tariamam latviui, kuris nebūtų galėjęs pasakyti, kur yra „jo“ kraštas, amerikietis karininkas klausinėjimą baigdavo savo O. K. ir tuo pačiu dėdavo ant DP kortelės išsigelbėjimo antspaudą, duodantį jam DP teises.

Atvirksčiai, jei DP buvo UNRRAos tarnautojo kvociamas, beveik dažnu atveju buvo pasmerktas palikti DP stovyklą, kitaip tariant buvo atiduodamas žiemos šalčiui ir nepalankiems vokiečiams kurie galbūt jam atsakys ir maisto kortelę ir net leidimą apsigyventi. Pretekstas atimti DP teises buvo asmens dokumentų neturėjimas. Visai nebuvo atsižvelgiama į tai, kad karo metu galima buvo dokumentus pamesti staigiai pasitraukiant iš gyvenamos vietos, arba jie galėjo žūti per bombardavimą, arba kad juos

Dar veikianti gimnazija

Neustadto lietuvių gimnazija yra susirūpinusi savo ateitimi, nors dar visos 8 klasės ir paruošiamoji tebeveikia. Tikimasi, kad dar nemaža įstos šį mėnesį baigę pradinės mokyklas.

Patys angli nuolatos rodo dėmesio visoms trimis lietuvių, latvių ir lenkų gimnazijoms. Pastaruoju metu paskyrė moksleiviams tris erdves menses. Visos gražiai ir skoningai įrengtos. Vienoj jų yra knygynas ir laikraščiai išdėlioti ant staltiesėmis padengtų skobnių. Antroji skirta teniso stalams ir visokiems žaislams. Trečioji pati puikioji — posėdžiams, šachmatams ir tt. Be to, yra du pianinai. Mokinių patogumui įruošta ir vaizių, užkandžių ir nevaiginamų gerimų parduotuvelė. Mokiniai patalpomis labai patenkinti ir laisvomis vaizdomis noriai ten lankosi. Tomis pačiomis patalpomis naudojasi ir YMCA.

Jaunuomenė labai dėkinga stovyklos direktoriui Mr. Gill už jo rūpestį moksleiviams. Jo sumanymu yra paskirta didelė mense boksiui, kur įtaisyti visi tam tikslui reikalingi irankiai. Šis sportas, matyti, mūsų moksleiviams patinka, nes jie skaitlingai dalyvauja.

Padėka

Didžiai Gerbiamam Bremen - Vegesack - Grohn stovyklos kapelionui kun. V. Sarkai už mums siųstą lietuvišką JAV, Kanados ir Vokietijos spaudą, kuri trumpiau mūsų 7 savaičių laukimą išvykti į Kanadą, kovo 2 d. laivu „Samaria“ išvykstančių iš Delmenhorst-terpe permainosios stovyklos lietuvių vardu nuoširdžiai dėkoju

Stepas Varanka

Atviras žodis

ISLINDO YLA IS MAISO

DRAUGO vyr. redaktorius kun. J. Prunskis rašo:

... gavau jau nevieną nusiskundimą iš tremties, kad LIETUVIS nėra korektiškas mūsų vadovaujančių asmenų atžvilgiu. Kadangi mums labai rūpi lietuviškos spaudos reikalas, daugelį tų žinučių sumečiau ir redakcijos kreipėsi.

Paskutiniu metu gavau pranešimą, kad DRAUGA užsipuolė LIETUVIS (sausio 27 d. Nr. 4 (49) — būk mes, ragindami prof. Biržišką pasikviesti su paskaitomis „siūlome naujus būdus tautos veteranams eksploatuoti“.

Pats Prof. Biržiška atsiuntė mums paskaitų sąrašą, kurias galėtų laikyti, pats prašo pagelbėti jam paskaitų laikymą suorganizuoti, mes einame į talką jo paties prašomi, o Jūs ten LIETUVIJE rašote, kad norime eksploatuoti. Jeigu dėl anksčiau siunčiamų informacijų dar abejoju, tai šis faktas man labai gerai žinomas ir aiškiai parodė, kad LIETUVIJE nėra pakankamos geros valios ir takto. Tiek daug USA lietuvių laikraščių prisidėjo prie tremtinių gelbėjimo, o dabar tremties laikr. redaktoriai atsidėjoja šmeižti lietuviškai spaudai. Ko nenorėdavo pasakyti laikraštyje, tą galiu pakartoti privatiname laiške — gėda, kad tautos tragedijos metu Jūsų laikraštis neranda geresnių dalykų, kaip užsiimti žemomis insinucijomis. Jei jūs norite, kad ką parašytume dėl LIETUVIO bylos, pirma parodykite gerą valią atšaukdami šmeižtą, kuri prieš mus paleidote, o tada žiūrėsite ką daryti su byla, kuri susidarė ne vien dėl tos žinutės . . .

Mes Vokietijoje reikšmingai laikais buvome įpratę į mainų prekybą, tačiau pasirodo, kad Amerika mus pralenkė. Ten galima mainytis ir taktu.

Grįžtant prie žinutės apie Biržišką, tenka pastebėti, kad sarkastiška antraštė norėta tik atkreipti dėmesį į tragišką veteranų būklę. Mes esame įsitikinę, kad DRAUGAS siūlė vienintelę galimą išeitį mūsų veteranams pramisti. Mes neabejojame DRAUGO gera valia, tik nenorime tikėti į jo neklaidingumą, net ir takto srityje. Tremtiniai niekada neužmirš amerikiečių pagalbą, tačiau ar nepasakytą Sv. Rašte: „Duodamas išmaldos netrimtuok ties savim trimtu, kaip kad veidmainiai daro sinagogose ir gatvėse, kad būtų žmonių gerbiami. Iš tikrųjų sakau jums, jie atsiėmė savo užmokėstį. Tai gi duodant išmaldą, tegul tavo kairioji nežino, ką tavo dešinioji daro, kad tavo išmaldą būtų slaptoje, ir tavo Tėvas, kurs mato slaptoje, tau atsilygins. (Mat. 6,2—3).

PAREISKIMAS

S. m. „Lietuvio“ 3 nr. 7 psl. skyriuje „Atviras žodis“ tilpusią žinutę, kuri prasideda žodžiais: „V. Endrikaitis, Lübeck . . .“ atšaukiu ir atsiprašu savo bendradarbių „Karoli“, kuri klaidingai buvau įtaręs parašymu korespondencijos prieš mane, tilpusios š. m. „Lietuvio“ 1 nr., nes esu įsitikinęs, kad tai parašė kitas asmuo, kuris tuo mane įžeidė ir kurio asmenybę norėčiau išaiškinti. Man nėra žinoma, kad paminėtoji žinutė, tilpusio „Lietuvio“ 3 nr. Karolis kada nors ar kur nors būtų buvęs Gebietskomissariato uniformuotas tarnautojas. V. Endrikaitis

J. Rmk.